

**თავმჯდომარის მოთხოვნა
გენდერული ნიშნის საფუძველზე
და გაქვების დაუშვებლობა:
სტამბოლის კონვენციის მე-60 და
61-ე მუხლები**

**დოკუმენტების სერია ქალთა მიმართ
ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის
პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ
ევროპის საბჭოს კონვენციის თაობაზე**

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

**თავშესაფრის მოთხოვნა
გენდერული ნიშნის საფუძველზე
და გაძევების დაუშვებლობა:
სტამბოლის კონვენციის მე-60 და
61-ე მუხლები**

**დოკუმენტების სერია ქალთა
მიმართ ძალადობისა და ოჯახში
ძალადობის პრევენციისა და
აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს
კონვენციის თაობაზე**

ავტორი:

ლუის ჰოპერი, ბარისტერი
Garden Court Chambers, გაერთიანებული სამეფო

ევროპის საბჭო

ფრანგული გამოცემა:
*Demandes d'asile fondées
sur le genre et non-refoulement :*
*Articles 60 et 61
de la Convention d'Istanbul*

წინამდებარე ნაშრომში
გამოხატულ მოსაზრებებზე
პასუხისმგებელია ავტორი და,
შესაძლოა, ახ ასახავდეს ევროპის
საბჭოს ოფიციალურ პოლიტიკას.

თუ გსურთ დოკუმენტის
მთლიანად ან ნაწილობრივ
რეპროდუცირება/თარგმნა,
მიმართეთ ევროპის საბჭოს
კომუნიკაციების დირექტორატს
(F-67075 Strasbourg Cedex ან
publishing@coe.int).

წინამდებარე დოკუმენტთან
დაკავშირებით ყველა სხვა
კორექსონდენცია გაუგზავნეთ
დემოკრატიის გენერალური
დირექტორატის თანასწორობის
განყოფილებას.

ყდა და დიზაინი: KIS, კიევი,
უკრაინა

ფოტოები: Shutterstock

© Council of Europe, December
2019

დაბეჭდილია ევროპის საბჭოში

Contents

I. შესავალი	5
II. რა სახის დაცვას ითვალისწინებს სტამბოლის კონვენცია მიგრანტი, ლტოლვილი და თავშესაფრის მაძიებელი ქალებისთვის?	7
III. მუხლი 60: თავშესაფრის მოთხოვნა გენდერული ნიშნის საფუძველზე	11
მე-60 მუხლის 1-ლი პუნქტი: ქალთა მიმართ „გენდერული ნიშნით“ ჩადენილი ძალადობის აღიარება დევნად	14
ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის ფორმები, რომლებიც მიჩნეული უნდა იყოს გენდერული ნიშნით ძალადობად და დაკვალიფიცირდეს, როგორც დევნა	17
დისკრიმინაცია, როგორც დევნა	28
ქალები, რომლებიც გაურბიან დევნას ან დასჯას	30
დაცვის სტანდარტები, რომლებსაც ადგენს სტამბოლის კონვენცია	31
ქალები და საცხოვრებელი ადგილის შეცვლა ქვეყნის შიგნით	36
მე-60 მუხლის მე-2 პუნქტი: ჟენევის ლტოლვილთა კონვენციით გათვალისწინებული საფუძვლების გენდერულად მგრძნობიარე ინტერპრეტაცია	37
მე-60 მუხლის მე-3 პუნქტი: გენდერულად მგრძნობიარე მიღებისა და მხარდაჭერის სერვისები, თავშესაფრის პროცედურები და გენდერული სახელმძღვანელო პრინციპები	43
გენდერულად მგრძნობიარე მიღებისა და მხარდაჭერის სერვისები	48
გენდერულად მგრძნობიარე თავშესაფრის პროცედურები	49
გენდერული სახელმძღვანელო პრინციპები	53
IV. მუხლი 61: გაძევების დაუშვებლობა	57
რას ნიშნავს გაძევების დაუშვებლობის პრინციპი?	57
როდის შეიძლება ამოქმედდეს გაძევების დაუშვებლობასთან დაკავშირებული ვალდებულებები ქალების მიმართ?	59
V. დასკვნა	64
VI. საკონტროლო ჩამონათვალი	66
VII. ძირითადი რესურსები	73
VIII. ბიბლიოგრაფია	78

აკრონიმები

- CEDAW ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კონვენცია
- ECHR ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია
- EU ევროკავშირი
- FGM ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრება
- GREVIO ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ მიმართულ ქმედებებზე მომუშავე ექსპერტთა ჯგუფი
- ICCPR სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტი
- ICESCR ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ უფლებათა საერთაშორისო პაქტი
- NGO არასამთავრობო ორგანიზაცია
- PACE ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეა
- UNHCR გაეროს ლტოლვილთა უმაღლესი კომისარი

I. შესავალი

„ახავინ გოვებს სახელს, თუ სახელი ზვიგენის პიჩი ახაა“.
ნაწყვეტი ვახსან შაიხის დექსიდან „სახელი“

ნარმოშობის ქვეყანაში, გზაში, ტრანზიტული ან დანიშნულების ქვეყანაში მგზავრობის დროს, არაერთი ლტოლვილი, თავშესაფრის მაძიებელი ქალი და გოგონა განიცდის გენდერული ნიშნით ძალადობას გაუპატიურების, სექსუალური ძალადობის, ექსპლუატაციის, შევიწროებისა ან ოჯახში ძალადობის ფორმით. ძალადობისგან მათი დაცვა ყოველთვის პრიორიტეტულ საკითხად არ აღიქმება მიმღები სახელმწიფოების მიერ. არაერთი ლტოლვილისა და თავშესაფრის მაძიებლისთვის უგულებელყოფილია გენდერული განზომილება და შესაბამისი საჭიროებები, რაც ქმნის გარკვეულ ხარვეზებს მათი დაცვის თვალსაზრისით და შესაბამისად ზრდის რისკებს.¹

ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენცია (შემდგომში, „სტამბოლის კონვენცია“), როგორც ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმასთან ბრძოლისა და პრევენციის ინსტრუმენტი, კონკრეტულად თავშესაფრის მაძიებელი და ლტოლვილი ქალების შესახებ დებულებებს შეიცავს. ამ პუბლიკაციის მიზანია, ხელი შეუწყოს სტამბოლის კონვენციის მე-60 (თავშესაფრის მოთხოვნა გენდერული ნიშნის საფუძველზე) და 61-ე (გაძევების დაუშვებლობა) მუხლების განხორციელებას; კერძოდ, დაეხმაროს

1. 'Human Rights of refugee and migrant women and girls need to be better protected', ადამიანის უფლებათა კომისარი, სტრასბურგი, 2016 წლის 7 მარტი, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.coe.int/en/web/commissioner/-/human-rights-of-refugee-and-migrant-women-and-girls-need-to-be-better-protected?desktop=false.

პოლიტიკის განმსაზღვრელ პირებს, სასაზღვრო და საიმიგრაციო სამსახურების მოხელეებს და სპეციალისტებს პრაქტიკული რჩევების უზრუნველყოფის გზით. დოკუმენტი მოიცავს განმარტებებს, ინფორმაციას და მაგალითებს შემდეგ საკითხებზე: გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობა, რომელიც, შესაძლოა, აღიარებული იყოს, როგორც დევნაან სხვა მძიმე ზიანის ფორმა; როგორ უზრუნველვყოთ კონვენციით გათვალისწინებული საფუძვლები გენდერულად მგრძნობიარე ინტერპრეტაცია; რა მოთხოვნებს მოიცავს გენდერულად მგრძნობიარე მიღების პროცედურები; გენდერულად მგრძნობიარე პრაქტიკა და პროცედურები ლტოლვილის სტატუსის განსაზღვრასთან დაკავშირებით; ასევე განცხადებები საერთაშორისო დაცვის სხვა ფორმებთან დაკავშირებით. წინამდებარე დოკუმენტი მიმოიხილავს *გაძევების დაუშვებლობის* პრინციპის დაცვის დამატებით გზებს და შეიცავს სტამბოლის კონვენციის მე-60 და 61-ე მუხლების დებულებებთან დაკავშირებული მოთხოვნების საკონტროლო ჩამონათვალს თავშესაფრის მაძიებელ და ლტოლვილ ქალებთან მიმართებით.

2019 წლის 1-ლი დეკემბრის მდგომარეობით, ევროპის საბჭოს წევრ 34 სახელმწიფოს აქვს რატიფიცირებული სტამბოლის კონვენცია, ხოლო თერთმეტმა ხელი მოაწერა კონვენციას, თუმცა მისი რატიფიცირება ჯერ არ განუხორციელებია. სტამბოლის კონვენციას ევროკავშირმაც მოაწერა ხელი. ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ მიმართულ ქმედებებზე მომუშავე ექსპერტთა ჯგუფმა დაასრულა და გამოაქვეყნა საბაზისო შეფასებები შემდეგ ქვეყნებთან მიმართებით: ალბანეთი, ავსტრია, დანია, ფინეთი, საფრანგეთი, მონაკო, მონტენეგრო, პორტუგალია, შვედეთი და თურქეთი. ამ შეფასებებში განხილულია, რამდენად ასრულებს მხარე სახელმწიფო კონვენციით დადგენილ ვალდებულებებს. წინამდებარე დოკუმენტი შეიცავს GREVIO-ს ზოგიერთ მიგნებას აღნიშნული შეფასებებიდან.

II. რა სახის დაცვას ითვალისწინებს სტამბოლის კონვენცია მიგრანტი, ლტოლვილი და თავშესაფრის მაძიებელი ქალებისთვის?

სტამბოლის კონვენციის მიზანია, დაიცვას ქალები ძალადობის ყველა ფორმისგან, აღკვეთოს, სისხლისსამართლებრივი დევნა აწარმოოს და აღმოფხვრას ქალების მიმართ და ოჯახში ძალადობა (სტამბოლის კონვენცია, მუხლი 1).

სტამბოლის კონვენცია შეიცავს გენდერული ნიშნით განხორციელებული ძალადობის მბოჭავი სამართლებრივი ძალის მქონე განმარტებას, ადგენს მკაფიო პრინციპებსა და სტანდარტებს გენდერული ნიშნით ჩადენილ ძალადობასთან, ასევე ოჯახში ძალადობასთან ბრძოლისა და მათი პრევენციის თვალსაზრისით. სახელმწიფოები, რომლებიც სათანადო გულისხმიერებით ვერ უზრუნველყოფენ ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმასთან - მათ შორის, ოჯახში ძალადობასთან - ბრძოლას და პრევენციას, სტამბოლის კონვენციის დებულებებს არღვევენ. კონვენცია სახელმწიფოებს, პოლიტიკის განმსაზღვრელ პირებსა და სპეციალისტებს აღჭურავს სამართლებრივი ინსტრუმენტებით, რომლებიც ადგენს, როგორია მინიმალური სტანდარტები და რა ზომები

უნდა მიიღონ სახელმწიფო ორგანოებმა ქალთა მიმართ და ოჯახში ძალადობის შემთხვევებზე ეფექტიანი რეაგირებისთვის. გარდა ამისა, კონვენცია ერთმანეთთან მჭიდროდ აკავშირებს გენდერული თანასწორობის მიღწევას და ქალთა მიმართ ძალადობის აღმოფხვრას. კერძოდ, კონვენციის თანახმად, ქალთა მიმართ ძალადობა არის დისკრიმინაციის ფორმა, ხოლო მისი აღმოფხვრა შეუძლებელია ქალებსა და კაცებს შორის თანასწორობის გაზრდის კუთხით ძალისხმევის განწევის გარეშე.

მუხლი 4: დისკრიმინაციის აკრძალვის პრინციპი და მისი რელევანტურობა მიგრანტი და ლტოლვილი ქალების მიმართ

სტამბოლის კონვენციის მე-4 მუხლის მე-3 პუნქტში მკაფიოდ არის მითითებული, რომ:

მხარეების მიერ ამ კონვენციის დებულებების განხორციელება, კერძოდ, მსხვერპლთა უფლებების დამცავი ზომების მიღება, უზრუნველყოფილია **ნებისმიერი ნიშნით დისკრიმინაციის გარეშე**, როგორცაა სქესი, გენდერი, რასა, კანის ფერი, ენა, რელიგია, პოლიტიკური თუ სხვა შეხედულება, ეროვნული თუ სოციალური წარმომავლობა, ეროვნული უმცირესობის კუთვნილება, ქონებრივი მდგომარეობა, დაბადება, სექსუალური ორიენტაცია, გენდერული იდენტობა, ასაკი, ჯანმრთელობის მდგომარეობა, შეზღუდული შესაძლებლობა, ოჯახური მდგომარეობა, **მიგრანტის თუ ლტოლვილის სტატუსი** და სხვა.

მე-4 მუხლის მე-3 პუნქტი მოიცავს ადამიანის უფლებათა ფუნდამენტურ სამართლებრივ პრინციპს, რომლის თანახმადაც, სახელმწიფოს მოეთხოვება, **აღიაროს, უზრუნველყოს და დაიცვას** მის იურისდიქციაში მყოფი ყველა ადამიანის უფლება.² შესაბამისად, სტამბოლის კონვენციის დებულებები თავიდან ბოლომდე ვრცელდება ყველა ქალზე, რომლებიც სახელმწიფოს იურისდიქციაში იმყოფებიან, მიუხედავად მათი მიგრანტის ან ლტოლვილის

2. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია, მუხლი 1: მაღალი ხელშემკვრელი მხარეები თავიანთი იურისდიქციის ფარგლებში ყველასთვის უზრუნველყოფენ ამ კონვენციის I კარში განსაზღვრულ უფლებებსა და თავისუფლებებს, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf.

სტატუსისა. ამრიგად, მიმღებ სახელმწიფოში ჩადენილი ქალთა მიმართ ან ოჯახში ძალადობის შემთხვევაზე, პრევენციის, დაცვის, სამართლებრივი დევნისა და ინტეგრაციის მოვალეობის განხორციელების თვალსაზრისით, სახელმწიფომ ერთმანეთისგან არ უნდა გაარჩიოს სხვადასხვა ეროვნების წარმომადგენლები, სამართლებრივი სტატუსის მქონე ან არმქონე მიგრანტები, ლტოლვილები ან თავშესაფრის მაძიებლები.

თავშესაფრის მაძიებელი ქალებისა და გოგონების მიერ განცდილი გენდერული ნიშნით ჩადენილი და ოჯახში ძალადობის არაერთი მძიმე მაგალითი გამოვლინდა ევროპაში, მათ შორის, თავშესაფრის ძიების დროს, გადაწყვეტილების მიღების პროცესში ან ლტოლვილისა ან ჰუმანიტარული სტატუსის მიღების შემდეგ. ეს მაგალითები მოიცავს გაუპატიურებას და სექსუალურ ძალადობას ლტოლვილთა ბანაკებში, მიმღებ ცენტრებში და ტრანზიტის დროს, ასევე ე.წ. „ღირსების სახელით“ ჩადენილ დანაშაულებს, სექსუალურ ექსპლუატაციას გადამყვანების მიერ და შევიწროებას საიმიგრაციო სამსახურის მოხელეებისა და ფართო საზოგადოების მხრიდან.³

ხშირად მიგრანტები განსაკუთრებით დაუცველნი არიან დისკრიმინაციის მრავლობითი ფორმის გამოვლენისაგან და, შესაძლოა, ერთდროულად რამდენიმე მონყვლად ჯგუფში ხვდებოდნენ. არაერთი მათგანს წართმეული აქვს ეროვნული კანონმდებლობით გათვალისწინებული უფლებები, როგორებიცაა: ჯანდაცვა ან სოციალური დახმარება, რამაც შეიძლება მნიშვნელოვანი გავლენა იქონიოს როგორც მათ მონყვლადობაზე ისე, ძალადობისგან გაქცევის შესაძლებლობაზე. ისინი, ვინც ეთნიკურ უმცირესობას განეკუთვნებიან ან მიგრანტობის ისტორია აქვთ, მოსახლეობის უმრავლესობასთან შედარებით, უფრო მონყვლადები არიან როგორც ერთი, ისე რამდენიმე ნიშნით დისკრიმინაციის მიმართ.⁴ მაგალითად, შავკანიანი თავშესაფრის მაძიებელი ქალი,

3. From Conflict to Peace? #Womensvoices: Recommendations on preventing and combating violence against refugee women and girls on the move 2016, European Women's Lobby, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.womenlobby.org/IMG/pdf/_womensvoicesfinalforweb.pdf.
4. E-U MIDIS, European Union Minorities and Discrimination Survey. Data in Focus Report 5, Multiple Discrimination, გვ. 17, ნანახია 2019 წლის 23 სექტემბერს.

შესაძლოა, განიცდიდნენ დისკრიმინაციას რასის, თავშესაფრის მაძიებლის სტატუსის ნიშნით და/ან იმის გამო, რომ არიან ქალები. ის შეიძლება დისკრიმინაციას განიცდიდეს ერთი ან რამდენიმე დასახელებული ნიშნით, დროის ნებისმიერ მონაკვეთში.

იმის გათვალისწინებით, თუ რა უარყოფითი გავლენა აქვს დისკრიმინაციის მრავლობით ფორმებს ქალთა გამოცდილებაზე თავშესაფრისა და დაცვის სისტემებში, სტამბოლის კონვენციის მოთხოვნების შესაბამისად, ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეამ (PACE) დაადგინა, რომ სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ ზომები თავშესაფრის მაძიებლებისა და ლტოლვილების, მათ შორის, ქალების წინააღმდეგ დისკრიმინაციასთან საბრძოლველად. კერძოდ, მათ უნდა წამოიწყონ ცნობიერების ასამაღლებელი კამპანიები ჩვენს საზოგადოებებში ლტოლვილებისა და თავშესაფრის მაძიებელთა პოზიტიური წვლილის შესახებ, იმავედროულად, მკაცრად უნდა დაგმონ ლტოლვილების, თავშესაფრის მაძიებლების, მათ შორის, ქალების მიმართ დისკრიმინაციისა და ძალადობის ნებისმიერი ფორმის გამოვლინება და დასაჯონ ასეთი დანაშაულის ჩამდენი პირები.⁵

თუ გადაწყვეტილების მიმღები პირები გაივლიან მომზადებას, თუ როგორ ამოიცნონ საკუთარი წინასწარგანწყობები და ქვეცნობიერი მიკერძოებები, ასევე, როგორ გამოიყენონ გენდერულად მგრძობიარე მიდგომა დაცვის შესახებ მოთხოვნების განხილვაში, შესაძლებელი იქნება ზოგიერთი იმ დაბრკოლების დაძლევა, რომლებსაც ქალები აწყდებიან. ამასთანავე, საზოგადოებრივი დამოკიდებულებების შეცვლა და დისკრიმინაციასთან ბრძოლა შეამცირებს ქალი ლტოლვილების მიმართ ძალადობის ინციდენტებს.

5. რეზოლუცია 2159 (2017) ლტოლვილი ქალების და გოგონების გენდერული ნიშნით განხორციელებული ძალადობისგან დაცვის შესახებ, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23700&lang=en>.

III. მუხლი 60: თავშესაფრის მოთხოვნა გენდერული ნიშნის საფუძველზე

ლტოლვილთა და უფლებების სისტემების ისტორიული არაეფექტიანობა ქალების სპეციფიკურ სიტუაციაზე რეაგირების კუთხით

საერთაშორისო დაცვის შესახებ კანონმდებლობა დიდი ხანია არაეფექტიანია იმ განსხვავებებზე რეაგირების კუთხით, რომლებიც არსებობს ქალებს და კაცებს შორის და უკავშირდება იმას, თუ რატომ და როგორ განიცდიან ქალები და კაცები დევნას. გენდერული სიბრმავე ლტოლვილის სტატუსის დადგენისას და საერთაშორისო დაცვის მინიჭებისას იწვევს იმ ქალთა მოთხოვნების რეაგირების გარეშე დატოვებას, რომლებიც გენდერული ნიშნით ჩადენილ ძალადობას გაურბიან. იმავდროულად, ბოლო ათწლეულების განმავლობაში ადამიანის უფლებათა სამართალსა და სტანდარტებში, ასევე პრეცედენტულ სამართალში მიღწეული ცვლილებების შედეგად, გაიზარდა ევროპის საბჭოს წევრი იმ სახელმწიფოების რაოდენობა, რომლებიც აღიარებენ ქალთა მიმართ ძალადობის გარკვეულ ფორმებს, გენდერული ნიშნით დევნად, ლტოლვილთა სტატუსის შესახებ 1951 წლის კონვენციის 1 A(2) მუხლის და მისი 1967 წლით დათარიღებული დამატებითი ოქმის შესაბამისად („უენევის ლტოლვილთა კონვენცია“).

ევროკავშირის კვალიფიკაციის დირექტივის⁶ თანახმად, ევროკავშირის წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა გაითვალისწინონ გენდერული ასპექტი დაცვის შესახებ მოთხოვნის განხილვისას, ასევე იმის შეფასებისას, განეკუთვნება თუ არა ქმედება დევნას და ხვდება თუ არა პირი კონკრეტულ საზოგადოებრივ ჯგუფში (მუხლები 4, 9 და 10).

სტამბოლის კონვენციასთან შესაბამისობის საბაზისო შეფასების პროცესში GREVIO-მ აღნიშნა, რომ ზოგიერთი ქვეყნის კანონმდებლობაში ასახულია გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობა, როგორც დევნის ფორმა და თავშესაფრის ძიების საფუძველი (ფინეთი, საფრანგეთი, მონტენეგრო, პორტუგალია, შვედეთი). ეს არ ეხება ევროპის საბჭოს ყველა წევრ სახელმწიფოს (ალბანეთის შემთხვევაში, მოქმედებს დათქმა 61-ე მუხლთან დაკავშირებით; ასევე თურქეთი).⁷ ძალიან ხშირად, ის, რაც კანონმდებლობაშია ასახული, არასაკმარისად ხორციელდება პრაქტიკაში.

6. საბჭოს 2004 წლის 29 აპრილის დირექტივა 2004/83/EC, მესამე ქვეყნის მოქალაქეების ან მოქალაქეობის არმქონე პირებისთვის ლტოლვილის სტატუსის ან საერთაშორისო დაცვის სხვა ფორმის მინიჭების მინიმალური სტანდარტებისა და მინიჭებული დაცვის არსის შესახებ.

7. GREVIO-ს საბაზისო შეფასების ანგარიშები, ხელმისაწვდომია: www.coe.int/en/web/istanbul-convention/country-monitoring-work.

მუხლი 60

1. მხაჩეები იღებენ ყველა საჭირო საკანონმდებლო ან სხვა ზომას, **ჩათა ქალთა მიმართ გენდერული ნიშნით ძალადობა** აღიარებული იყოს, **ხოგოხც დევნის ფორმა** დგოდვიდთა სტატუსის შესახებ 1951 წლის კონვენციის 1A(2) მუხლის მნიშვნელობის ფაჩგებში, ასევე, **ხოგოხც მნიშვნელოვანი ზიანის ფორმა**, **ხომედიც მოითხოვს დამატებით/სუბსიდიუხ დაცვას.**

2. მხაჩეები უზრუნველყოფენ კონვენციით გათვადისწინებული თითოეული ნიშნის გენდერულად მგხდნობიაჩე ინგეჩჰეგაციას და, თუ დადგინდა, **ხომ დევნის საშიშროება აჩსებობს ეჩთი ან ჩამდენიმე ასეთი ნიშნის გამო, განმცხადებლებს უნდა მიენიჭოთ დგოდვიდის სტატუსი, მოქმედი ინსტრუმენტების შესაბამისად.**

3. მხაჩეები იღებენ ყველა საჭირო საკანონმდებლო ან სხვა ზომას, **ჩათა თავშესაფრის მაძიებელთათვის შემუშავდეს გენდერულად მგხდნობიაჩე მიღების პოცედეუხები და მხაჩაჭეჩის სამსახუხები, ასევე, გენდერული სახედმძვანედო პჩინციპები და გენდერულად მგხდნობიაჩე თავშესაფრის მიცემის პოცედეუხები, მათ შოჩის, დგოდვიდის სტატუსის განსაზღვჩისა და საეჩთაშოჩისო დაცვის მოთხოვნის დჩოს.**

მე-60 მუხლით დადგენილი მოვალეობები შემუშავებულია, რათა ქალთა მიმართ გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობა მიჩნეული იყოს დევნის ფორმად, ხოლო სახელმწიფოებმა აღიარონ, რომ, შესაძლებელია, ქალის მიმართ დევნა განხორციელდეს მისი იდენტობის ნიშნით და იმის გამო, რომ ის ქალია. როდესაც ქალი მნიშვნელოვანი ზიანის რისკის ქვეშ იმყოფება, უზრუნველყოფილი უნდა იყოს მისი დაცვა.⁸ ეს მოიცავს სტამბოლის კონვენციით გათვალისწინებული ნიშნების მიმართ გენდერულად მგრძნობიარე მიდგომის გამოყენებას. ეს ნიშნებია: პოლიტიკური შეხედულება, რასა ან ეროვნება, რელიგია და კონკრეტული საზოგადოებრივი ჯგუფის წევრობა. ეს ხელს შეუწყობს ლტოლვილის

8. ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენციის განმარტებითი ანგარიში, პუნქტი 311, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.coe.int/en/web/istanbul-convention/basic-texts.

სტატუსის მინიჭებას იმ ქალებისთვის, რომლებიც გაურბიან სხვადასხვა ისეთი ტიპის დევნას სახელმწიფო და არასახელმწიფო აქტორებისგან, როგორებიცაა: ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრება, იძულებითი ქორწინება და ოჯახში ძალადობის მძიმე შემთხვევები. გარდა ამისა, სტამბოლის კონვენციის ავტორები ითვალისწინებენ, რომ გენდერულად მგრძობიარე მიდგომის კანონმდებლობაში არსებობა მხოლოდ პირველი ნაბიჯია. მისი პრაქტიკაში განხორციელების გარეშე კი სამართლებრივი დაცვის არსებული საშუალებები არაეფექტიანი იქნება. ქალები და გოგონები საჭიროებენ მიღებისა და ლტოლვილის სტატუსის დადგენის გენდერულად მგრძობიარე პროცედურებს. ეს უზრუნველყოფს ქალების უსაფრთხოებას თავშესაფრის მინიჭების პროცესში და მისცემს მათ შესაძლებლობას, ისაუბრონ თავიანთ ისტორიაზე. საიმიგრაციო სამსახურის თანამშრომლები, მათ შორის, მესაზღვრეები და გადაწყვეტილების მიმღები სხვა პირები აღჭურვილები უნდა იყვნენ ინსტრუმენტებით, რომლებიც უზრუნველყოფს დაცვას და დაცვის მინიჭების შესახებ გადაწყვეტილებების მიღებას, ქალთა მოთხოვნების სრული და სათანადო შესწავლის საფუძველზე.

მე-60 მუხლის 1-ლი პუნქტი: ქალთა მიმართ „გენდერული ნიშნით“ ჩადენილი ძალადობის აღიარება დევნად

სტამბოლის კონვენციის პრინციპებისა და ტერმინთა განმარტებების გამოყენება სახელმწიფოებს დაეხმარება ქალთა მიმართ გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის შედეგად გამოწვეული მძიმე ზიანის იდენტიფიცირებასა და აღიარებაში, ასევე იმის განსაზღვრაში, რამდენად აკმაყოფილებს კონკრეტული შემთხვევა „დევნის“ განმარტებას ჟენევის ლტოლვილთა კონვენციის მიზნებისთვის.

რა არის ქალთა მიმართ ძალადობა?

ქალთა მიმართ ძალადობა არის „ადამიანის უფლებების დარღვევა და ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ერთ-ერთი ფორმა და გულისხმობს გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის ყველა

იმ აქტს, რომლებსაც შედეგად მოჰყვება ან შეიძლება მოჰყვეს ქალებისთვის ფიზიკური, სექსუალური, ფსიქოლოგიური ან ეკონომიკური ზიანის ან ტანჯვის მიყენება, მათ შორის, ასეთი აქტების ჩადენის მუქარა, იძულება ან თავისუფლების თვითნებური აღკვეთა, იმის მიუხედავად, სად ხდება ეს – საზოგადოებრივ თუ პირად ცხოვრებაში“ (**სტამბოლის კონვენციის მე-3 მუხლი**).

როგორც ადამიანის ღირსების შელახვა და, ყველაზე მძიმე შემთხვევაში, სიცოცხლის უფლების დარღვევა, იგი არის **უთანასწორობის უკიდურესი გამოხატულება** სქესის ნიშნით, რომელიც იწვევს დისკრიმინაციას გენდერის საფუძველზე. გარდა ამისა, სტამბოლის კონვენცია აღიარებს, რომ ქალთა მიმართ ძალადობა არის **ქალებსა და კაცებს შორის ისტორიულად არსებული ძალთა უთანასწორობის** შედეგი, როგორც ეს პრეამბულაშია მითითებული.

რას ნიშნავს „გენდერი“?

სტამბოლის კონვენციის კონტექსტში, ტერმინი „**გენდერი**“ ნიშნავს „სოციალურად კონსტრუირებულ როლებს, ქცევას, საქმიანობას და მახასიათებლებს, რომლებსაც მოცემული საზოგადოება ქალისა და მამაკაცისთვის შესაფერისად მიიჩნევს“ (სტამბოლის კონვენციის 3c მუხლი). მისი მიზანი არ არის, ჩაანაცვლოს „სქესის“ ბიოლოგიური განმარტება ან ტერმინები „ქალები“ და „კაცები“, არამედ ის ხაზს უსვამს, რომ უთანასწორობები, სტერეოტიპები და მათ შედეგად გამოწვეული ძალადობა არ უკავშირდება ბიოლოგიურ განსხვავებებს, არამედ მომდინარეობს საზოგადოებაში არსებული დამოკიდებულებებისა და აღქმებისგან იმის შესახებ, როგორები უნდა „იყვნენ“ კაცები და ქალები.⁹

9. სტამბოლის კონვენცია არ არის პირველი დოკუმენტი, რომელშიც გამოყენებული იყო „გენდერი“. თუმცა, თარგმანთან დაკავშირებული სირთულეები, განსაკუთრებით, ზოგიერთ ენაზე სქესისა და გენდერის ერთმანეთისგან გარჩევის პრობლემა, ზუსტი ეკვივალენტების არარსებობის გამო, ხშირად გამოიყენება კონვენციის შესახებ პოლემიკის გასამწვავებლად. დამატებითი ინფორმაციისთვის იხ. The Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) Questions and Answers, ხელმისაწვდომია: <https://rm.coe.int/prems-122418-gbr-2574-brochure-questions-istanbul-convention-web-16x16/16808f0b80>.

რას ნიშნავს ქალთა მიმართ ძალადობა გენდერული ნიშნით?

სტამბოლის კონვენციის მე-3 მუხლის „დ“ პუნქტში მოცემულია შემდეგი განმარტება:

ქალის წინააღმდეგ მიმართული ძალადობა იმის გამო, რომ ის ქალია, ან, რომელიც არათანაზომიერად უარყოფით ზემოქმედებას ახდენს ქალებზე.

- ▶ ქალის წინააღმდეგ მიმართული ძალადობა იმის გამო, რომ ის ქალია, ნიშნავს, რომ მსხვერპლის გენდერი არის მის მიმართ ჩადენილი ძალადობის ძირითადი მოტივი.
- ▶ ძალადობა, რომელიც არათანაზომიერად უარყოფით ზემოქმედებას ახდენს ქალებზე, მაგალითად, ოჯახში ძალადობა ან გაუპატიურება, შესაძლებელია, ასევე ჩაითვალოს „გენდერული ნიშნით“ ჩადენილ ძალადობად.

სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, „გენდერული ნიშნით“ ჩადენილი ძალადობა მიუთითებს ქალისთვის მიყენებულ ნებისმიერ ზიანზე, რომელიც არის ქალებსა და კაცებს შორის არსებულ განსხვავებებთან დაკავშირებულ აღქმებზე დაფუძნებული ძალთა უთანასწორობის შედეგიც და გამომწვევი მიზეზიც, ხოლო ეს უთანასწორობა განაპირობებს ქალების დაქვემდებარებულ სტატუსს როგორც კერძო, ისე საზოგადოებრივ სფეროებში.¹⁰ გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის ძირითადი ასპექტებია უთანასწორობა და დისკრიმინაცია. სხვა იდენტიფიცირებული ფაქტორები მოიცავს კაცების მიერ დომინირებული ძალაუფლებისა და

10. „ქალთა მიმართ ძალადობა გენდერული ნიშნით“ აღიქმება, როგორც ეკვივალენტი ტერმინისა „ძალადობა გენდერული ნიშნით“. ის გამოიყენება CEDAW-ს კომიტეტის No.35 ზოგად რეკომენდაციაში ქალთა მიმართ გენდერული ნიშნით ძალადობის შესახებ“, რომლითაც განახლდა No.19 ზოგადი რეკომენდაცია (2017), ასევე, ქალთა მიმართ ძალადობის აღკვეთის შესახებ გაეროს გენერალური ასამბლეის დეკლარაციაში (1993) და წევრი სახელმწიფოების მიმართ ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაციაში Rec(2002)5 ძალადობისგან ქალების დაცვის შესახებ.

კონტროლის სტრუქტურებს, ასევე სოციალურ და კულტურულ დამოკიდებულებებს ქალების შესახებ.¹¹

ძალადობა გენდერული ნიშნით, როგორც დისკრიმინაცია

გენდერული ნიშნით ძალადობა არის დისკრიმინაციის ფორმა, თუ იგი, ძირითადად, გავლენას ახდენს ქალებზე და/ან ქალები არ არიან დაცულნი კანონით, კაცების თანასწორად (იხ. მაგალითად, *Opuz v. Turkey* (2009)).¹² ამ საქმეში ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ (შემდგომში „სასამართლო“) დაადგინა, რომ გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობა იყო ქალთა მიმართ დისკრიმინაცია, ხოლო სახელმწიფომ ვერ შეძლო, ადეკვატურად დაეცვა ქალები, რადგან. მან ვერ უპასუხა ასეთ ძალადობას და ვერ შექმნა სათანადო შემაკავებელი მექანიზმი ეფექტიანი სამართლებრივი და დაცვის სისტემის საშუალებით).

ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის ფორმები, რომლებიც მიჩნეული უნდა იყოს გენდერული ნიშნით ძალადობად და დაკვალიფიცირდეს, როგორც დევნა

სტამბოლის კონვენციის 33-ე-მე-40 მუხლები შეიცავს ინსტრუქციებს იმასთან დაკავშირებით, თუ რა ტიპის ზიანი უნდა ჩაითვალოს „ძალადობად გენდერული ნიშნით“, რომელიც, შესაძლოა, იყოს დევნა, თუკი ზიანი აღწევს სიმძიმის მინიმალურ დონეს და „მძიმე ზიანად“ კვალიფიცირდება.

11. Defining sexual and gender-based violence in the Refugee Context, Simon Butler and McSherry, IRIS Working Paper Series No. 28/2019, ხელმისაწვდომია: [www.birmingham.ac.uk/ Documents/college-social-sciences/social-policy/iris/2019/iris-working-papers-28-2019.pdf](http://www.birmingham.ac.uk/Documents/college-social-sciences/social-policy/iris/2019/iris-working-papers-28-2019.pdf).

12. *Opuz v. Turkey*, საჩივარი No. 33401/02, ხელმისაწვდომია: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-92945%22%5D%7D>].

- ▶ ფსიქოლოგიური ძალადობა (მუხლი 33)
- ▶ ადევნება (მუხლი 34)
- ▶ ფიზიკური ძალადობა (მუხლი 35)
- ▶ სექსუალური ძალადობა, გაუპატიურების ჩათვლით (მუხლი 36)
- ▶ იძულებითი ქორწინება (მუხლი 37)
- ▶ ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრება (მუხლი 38)
- ▶ იძულებითი აბორტი და იძულებითი სტერილიზაცია (მუხლი 39)
- ▶ სექსუალური შევიწროება (მუხლი 40)

ამ დანაშაულებზე სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა დგება იმის მიუხედავად, თუ რა სახის ურთიერთობა არსებობს მსხვერპლსა და მოძალადეს შორის (მუხლი 43). შესაბამისად, კულტურა, ადათ-წესები, რელიგია, ტრადიციები ან ე.წ. „ღირსების საკითხი“ არ არის ასეთი აქტების გამამართლებელი მიზეზი (მუხლი 42).

ფსიქოლოგიური ძალადობა არის წინასწარგანზრახული ქცევა, რომელიც ადამიანზე მნიშვნელოვან ფსიქოლოგიურ ზემოქმედებას ახდენს იძულების ან მუქარის გამოყენებით (**მუხლი 33**).

გათვალისწინებული უნდა იყოს ქმედებების განმეორებადობა და ძალადობრივი ქცევის მიმდინარეობა გარკვეული პერიოდის განმავლობაში ოჯახსა ან მის გარეთ. ხშირად ფსიქოლოგიური ძალადობა წინ უსწრებს ან თან ახლავს ფიზიკურ და სექსუალურ ძალადობას ინტიმურ ურთიერთობებში (ოჯახში ძალადობა). ის, შესაძლოა, ასევე გამოვლინდეს ნებისმიერი სხვა ტიპის გარემოში, მაგალითად, სამუშაო ადგილას ან სკოლაში.

ფსიქოლოგიური ძალადობა, შესაძლოა, ქალების მიმართ გამოყენებული იყოს, როგორც წამების საშუალება სახელმწიფო ორგანოების მიერ - ინფორმაციის მისაღებად, ან ოჯახის წევრების და/ან საზოგადოების მხრიდან - მორჩილების მოსაპოვებლად. იგი შეიძლება მოიცავდეს მუქარას გაუპატიურების ან სექსუალური

ძალადობის, ასევე ოჯახის სხვა წევრებისთვის (მათ შორის, ბავშვებისთვის) ზიანის მიყენების შესახებ.

ადევნება არის მეორე პირის მიმართ მრავალჯერადი მუქარის შემცველი ქცევით გამოხატული წინასწარგანზრახული ქმედება, რომელიც ამ ადამიანში საფრთხის შიშს იწვევს (**მუხლი 34**).

შესაძლებელია, ადევნება განხორციელდეს ფიზიკური კონტაქტით ან მის გარეშე, შეიძლება მოიცავდეს მუქარას და შევიწროებას. ამასთანავე, შესაძლოა, ის მოხდეს ონლაინ სივრცეში ან მის გარეთ და თან ახლდეს მსხვერპლის თვალთვალი ან უკან გაყოლა.

ფიზიკური ძალადობა არის მეორე პირის მიმართ ფიზიკური ძალადობის აქტებით გამოხატული წინასწარგანზრახული ქცევა (**მუხლი 35**).

სექსუალური ძალადობა, გაუპატიურების ჩათვლით, მოიცავს სხვა ადამიანის სხეულში, მისი თანხმობის გარეშე, სექსუალური ხასიათის ვაგინალურ, ანალურ ან ორალურ შეღწევას სხეულის ნებისმიერი ნაწილის ან საგნის გამოყენებით; ადამიანთან, მისი თანხმობის გარეშე, სექსუალური ხასიათის სხვა ქმედებებს; ან სხვა ადამიანის იძულებას, მისი თანხმობის გარეშე, მესამე პირთან განახორციელოს სექსუალური ხასიათის აქტები, რაც აგრეთვე ხვდება სტამბოლის კონვენციის მოქმედების სფეროში (**მუხლი 36**).

სტამბოლის კონვენციაში ყურადღება გამახვილებულია პირის თანხმობაზე. ის უნდა იყოს ნებაყოფლობითი, ხოლო თანხმობის მიცემის შესაძლებლობა და უნარი ყოველთვის უნდა შეფასდეს გარემომცველი პირობების კონტექსტში. „ძალა“ არ არის აუცილებელი პირობა, არც ქალის მიერ ფიზიკური წინააღმდეგობის განევა. სასამართლომ მკაფიოდ განსაზღვრა, რომ გაუპატიურების და სექსუალური ძალადობის დადგენაში აუცილებელი ელემენტია თანხმობის არარსებობა, ნაცვლად „წინააღმდეგობის განევისა“

(იხ. *M.C. v. Bulgaria* (2003)).¹³ ასაკი და გონებრივი შესაძლებლობა, შესაძლოა, რელევანტური იყოს თანხმობის საკითხისთვის, თუმცა ურთიერთობის სახე (მაგალითად, ყოფილი ან ამჟამინდელი მეუღლე ან პარტნიორი) არარელევანტურია.

სექსუალური ძალადობა, შესაძლოა, მოიცავდეს გაუპატიურებას, სასქესო ორგანოების და ეროგენული ზონების მექანიკურ ან მანუალურ სტიმულაციას, სხეულის ღია ნაწილში საგნის იძულებით მოთავსებას, სექსუალურ თავდასხმას, სექსუალურ ძალადობას, იძულებით სიშიშვლეს, სექსუალურ შეურაცხყოფას ან მექარას, სქესობრივი აქტის იძულებას, იძულებით მასტურბაციას, ორალურ სექსს და რომელიმე ამ ქმედებით დამუქრებას.

ქალები ხშირად აწყდებიან გაუპატიურების და სექსუალური ძალადობის რისკებს თავშესაფრის მიღების პროცესში: გადამყვანების, ტრეფიკინგის დანაშაულის ჩამდენი პირებისა და სხვების მხრიდან, დროებით ბანაკებში, განთავსებისა და მიღების ცენტრებში. ხელისუფლების წარმომადგენლების მიერ გაუპატიურება ამჟამად აღიარებულია, როგორც ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლის დარღვევა (წამების აკრძალვა).¹⁴ გაუპატიურება გამოიყენება, როგორც ომის ტაქტიკა,¹⁵ ხოლო გაუპატიურება კონფლიქტის დროს აღიარებული უნდა იყოს, როგორც დევნის ფორმა. ლესბოსელი, ბისექსუალი და ტრანსგენდერი ქალები განიცდიან „გამოსასწორებელი“ ან „ძალმომრეობითი“ გაუპატიურების განსაკუთრებულ შიშს. სექსუალური ძალადობა და გაუპატიურება ძალაუფლების და კონტროლის გამოვლინების გავრცელებული ფორმაა ძალადობრივ ურთიერთობებში. ის ხშირად ვლინდება დაშორების პროცესში ან მის შემდეგ. მოძალადესა და მსხვერპლს შორის ურთიერთობა არარელევანტურია. დაუშვებელია ქმრის მიერ ცოლის გაუპატიურება, ისე, როგორც ნებისმიერი სხვა სახის გაუპატიურება.

13. *MC v. Bulgaria*, საჩივარი No. 39272/98 (2003), ხელმისაწვდომია: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-61521%22%7D>.

14. *Aydin v. Turkey*, საჩივარი. No 23178/94, ხელმისაწვდომია: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22002-6215%22%7D>.

15. რეზოლუცია 1820 (2008) S/RES/1820 (2008), ხელმისაწვდომია: [https://undocs.org/en/S/RES/1820\(2008\)](https://undocs.org/en/S/RES/1820(2008)).

სექსუალურმა ძალადობამ, შესაძლოა, გამოიწვიოს მნიშვნელოვანი ფიზიკური, ფსიქოლოგიური და სოციალური შედეგები. ზოგიერთი ქალი განიცდის ზიანის მეორეულ ფორმებს, რაც შეიძლება მოიცავდეს უარყოფას მეუღლის, ოჯახის და თემის მხრიდან, ასევე დასჯას (მაგალითად, ღალატის დაბრალებას, დევნას და ზოგჯერ ჩაქოლვით დასჯასაც). დისკრიმინაცია, სტიგმა და თემიდან გარიყვა ქალებს ხელს უშლის განათლების მიღებაში, დასაქმებასა და სხვა ტიპის დახმარებით სარგებლობაში, მათ შორისაა დაცვასა და გამოჭანმრთელებაში დახმარება. ოჯახებიდან და საზოგადოებიდან გარიყული ქალები ადვილი სამიზნეები არიან ექსპლუატაციისთვის. ხშირად მათ სხვა არჩევანი არ აქვთ, გარდა იმისა, რომ გადარჩენისთვის მიმართონ სექსუალური მომსახურების განწევას (survival sex) და სარგებლის მიღების მიზნით სხვა ფორმის სექსუალურ მომსახურებას, რათა საბაზისო საჭიროებები დაიკმაყოფილონ.¹⁶

16. Simon-Butler A. and McSherry B. (2019), Defining sexual and gender-based violence in the Refugee Context, IRIS Working Paper Series No. 28/2019, გვ. 29 ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <https://www.birmingham.ac.uk/Documents/college-social-sciences/social-policy/iris/2019/iris-working-papers-28-2019.pdf>

მაგალითი: გაერთიანებული სამეფო

ლორდთა პალატამ დაადგინა, რომ დევნა, რომელიც მომდინარეობს გაუპატიურებიდან, შესაძლოა, გაგრძელდეს საწყისი დანაშაულებრივი ქმედების შემდეგ, იმის მიხედვით, თუ როგორ ექცევიან პირს თავის თემში.

„შეურაცხყოფის და დამცირების განცდა იმის გამო, რომ საკუთარი თემი (როგორც ქ-ნ B-მ აღნიშნა) მას თვლის „ბინძურად“, ვინაიდან განიცადა მძიმე არასათანადო მოპყრობა, განსაკუთრებით სასტიკი გაუპატიურება, რომელიც იწვევს დეჰუმანიზებას და მიმართულია ამავე თემის წინააღმდეგ, არის ადამიანური ღირსების კუმულაციური უარყოფა, რაც, ჩემი აზრით, სავსებით შესაძლებელია, განხილული იყოს, როგორც დევნა. რა თქმა უნდა, მოპყრობა, რომლის შიშსაც განიცდის პირი, უნდა იყოს საკმარისად მძიმე, თუმცა, მისი გავლენის სიმძიმეს ამწვავებს წარსული დევნის შედეგები. მსხვერპლი არაერთხელ დაისაჯა იმისთვის, რაც არა მხოლოდ არ იყო მისი ბრალი, არამედ განზრახ მიმართული იყო მისი, მისი ოჯახისა და მისი თემის დევნისკენ.“¹⁷

იძულებითი ქორწინება ნიშნავს წინასწარგანზრახულ ქცევას, რომელიც ზრდასრულ ადამიანს ან ბავშვს აიძულებს დაქორწინებას; სტამბოლის კონვენცია ასევე ფარავს წინასწარგანზრახულ ქმედებას, რომელიც გულისხმობს ზრდასრული ადამიანის ან ბავშვის შეტყუებას იმ მხარის ან სახელმწიფოს ტერიტორიაზე, სადაც ის არ ცხოვრობს, მისი იძულებით დაქორწინების მიზნით **(მუხლი 37)**.

17. Regina v. Special Adjudicator, ex parte Hoxha [2005] UKHL 19, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.refworld.org/cases,GBR_HL,423ec7784.html.

მაგალითი: დანია

დანიის ლტოლვილთა სააპელაციო საბჭოს 2017 წლის 16 იანვრის გადაწყვეტილებით, ავლანელ ქალს მიანიჭა ლტოლვილის სტატუსი, დანიის უცხო ქვეყნის მოქალაქეთა აქტის 7(1) მუხლის საფუძველზე, რადგან იგი ავლანეთში განიცდიდა იძულებითი ქორწინების საფრთხეს. დადგინდა, რომ იგი ეკუთვნოდა გარკვეულ სოციალურ ჯგუფს „ქვრივები, რომლებიც იძულებითი ქორწინების რისკის ქვეშ იმყოფებიან“. ავლანეთის სახელმწიფოს კი არ ჰქონდა ნება და საშუალება, დაეცვა ქალები დევნისგან იძულებითი ქორწინების შემთხვევებში. ამასთანავე, განმცხადებლისთვის არ იყო ხელმისაწვდომი შიდა დონეზე საცხოვრებელი ადგილის შეცვლის შესაძლებლობა.¹⁸

სხვა მძიმე ზიანი, რომელიც ქორწინებას უკავშირდება, შესაძლოა, იყოს: სიცოცხლის მოსპობა მზითევის გამო; პატარძლის დაწვა; ქვრივი ქალების იძულება, ცოლად გაჰყვნენ თავიანთი ქმრის ნათესავს; ე.წ. „ღირსების“ სახელით სიცოცხლის მოსპობა და ამავე მოტივით ჩადენილი სხვა დანაშაულები; „დროებითი ქორწინება“, რომლის მიზანია, კაცს ჰქონდეს სქესობრივი კავშირის დამყარების შესაძლებლობა ქორწინების გარეშ, და; ოჯახში ძალადობა, მათ შორის, ქმრის ან სხვა ნათესავების მხრიდან ოჯახში შრომის იძულება.

18. საერთაშორისო დაცვის შესახებ ევროპის პრევენციული სამართლის მონაცემთა ბაზა, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.asylumlawdatabase.eu/en/case-law/denmark-refugee-appeals-board%E2%80%99s-decision-16-january-2017#content.

ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრება მოიცავს ქალის დიდი სასირცხო ბაგეების, მცირე სასირცხო ბაგეების ან კლიტორის მთლიან ან ნაწილობრივ ამოკვეთას, ინფიბულაციას ან სხვა ნებისმიერი სახით დასახიჩრებას; ქალის იძულებას ან დაყოლიებას, რათა მას ჩაუტარდეს ჩამოთვლილთაგან რომელიმე აქტი; გოგონას ნაქეზებას, იძულებას ან დაყოლიებას, რათა მას ჩაუტარდეს ჩამოთვლილთაგან რომელიმე აქტი **(მუხლი 38)**.¹⁹

ამჟამად მკაფიოდ არის დადგენილი, რომ ნებისმიერი პირის, ზრდასრულის ან ბავშვის სასქესო ორგანოების დასახიჩრება განეკუთვნება არასათანადო მოპყრობას და არღვევს ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლს.

მაგალითი: საფრანგეთი

საფრანგეთის თავშესაფრის ეროვნულმა სასამართლომ (CNDA) დაადგინა, რომ ქვეყნებში, სადაც ფართოდ არის გავრცელებული ქალთა სასქესო ორგანოების დასახიჩრება (მაგალითად, როგორიცაა ნიგერია), ადამიანებს, რომლებსაც არ აქვთ დასახიჩრებული სასქესო ორგანო, განიცდიან დასაბუთებულ შიშს, რომ მათ მიმართ განხორციელდება დევნა, კონკრეტული სოციალური ჯგუფის კუთვნილების გამო.²⁰

სირთულეები, რომლებსაც თავშესაფრის მაძიებელი ქალები აწყდებიან, უკავშირდება საფრთხის არსებობის, დაუცველობის დადასტურებას და იმ ფაქტს, რომ მათ არ შეუძლიათ ქვეყნის შიგნით გაქცევა ამ საფრთხის თავიდან ასაცილებლად.²¹

19. ქალთა სასქესო ორგანოების დასახიჩრების შესახებ დამატებითი ინფორმაციისთვის იხ. 'A tool to end FGM', (2014) Council of Europe, ხელმისაწვდომია: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680464e9f>.

20. CNDA, 21 October 2017, Mme E., No. 16029780, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.asylumlawdata-base.eu/en/case-law/france-%E2%80%93-cnda-21-october-2017-mme-e-n%C2%BA-16029780#content.

21. მაგ. იხ. Omeredo v. Austria, საჩივარი No. 8969/10, გადაწყვეტილება დასაშვებობის შესახებ, ხელმისაწვდომია: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-106527>; Bangura v. Belgium, საჩივარი No. 52872/10, ხელმისაწვდომია (ფრანგულად): <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164997>.

იძულებითი აბორტი ან იძულებითი სტერილიზაცია ნიშნავს ქალისთვის აბორტის გაკეთებას მისი წინასწარი და ინფორმირებული თანხმობის გარეშე; ისეთი ქირურგიული ოპერაციის ჩატარებას, რომელიც მიზნად ისახავს ან ინვესს ქალის ბუნებრივი რეპროდუქციის უნარის შეწყვეტას მისი წინასწარი და ინფორმირებული თანხმობის ან ამ პროცედურის გააზრების გარეშე (**მუხლი 39**).

სტერილიზაცია სრულად ინფორმირებული თანხმობის გარეშე ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლის დარღვევაა.²² როგორც ზიანის ფორმა, ეს არის მნიშვნელოვანი ჩარევა პირის რეპროდუქციული ჯანმრთელობის სტატუსში და მოიცავს პირადი ხელშეუხებლობის სხვადასხვა ასპექტს (ფიზიკური და მენტალური კეთილდღეობა, ემოციური, სულიერი და ოჯახური ცხოვრება). შშმ ქალები და მარგინალიზებული ეთნიკური ჯგუფების წარმომადგენელი ქალები, ტრადიციულად, იმყოფებიან იძულებითი სტერილიზაციის მომეტებული რისკის ქვეშ.

ისეთ გარემოებებში, სადაც ოჯახის დაგეგმვის პირობებს ადგენს სახელმწიფო, როგორც წესი, იგი ქარბი მოსახლეობის პრობლემაზე რეაგირების სათანადო ზომად აღიქმება. იმავდროულად, თუ ოჯახის დაგეგმვის პირობების აღსრულება ხდება იძულებითი აბორტებისა და სტერილიზაციის გამოყენებით, ეს არღვევს ადამიანის ფუნდამენტურ უფლებათა სამართალს და მიჩნეული უნდა იყოს მძიმე ზენოლად და დევნად.²³

22. V.C. v. Slovakia, საჩივარი No. 18968/07, ხელმისაწვდომია: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22i%20temid%22%3A%22003-3736079-4262767%22%7D>; N.N. v. Slovakia, საჩივარი No. 29518/10, ხელმისაწვდომია: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22i%20temid%22%3A%22003-3980673-4625401%22%7D>; I.G., M.K. and R.H. v. Slovakia, საჩივარი No. 15966/04, ხელმისაწვდომია: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22i%20temid%22%3A%22003-4153303-4903272%22%7D>.

23. UNHCR Guidelines on International Protection: Gender-Related Persecution within the context of Article 1A(2) of the 1952 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees HCR/GIP/02/01 (UNHCR Gender Guidelines No 1).

მაგალითი: გერმანია

ადმინისტრაციული სასამართლო, 2011 წლის 23 მარტი, 5 K 1181/10. TR

ჩინელ ორშვილიან დედას მიენიჭა ლტოლვილის სტატუსი, რადგან არსებობდა საკმარისი ალბათობა იმისა, რომ მას ჩინეთში აიძულებდნენ სტერილიზაციის ჩატარებას ერთი შვილის ყოლის პოლიტიკის დარღვევის გამო.²⁴

სექსუალური შევიწროება არის ნებისმიერი ფორმის არასასურველი სექსუალური ხასიათის ვერბალური, არავერბალური ან ფიზიკური ქცევა, რომელიც მიზნად ისახავს ან იწვევს ადამიანის ღირსების შელახვას მისთვის დამაშინებელი, მტრული, დამამცირებელი, შეურაცხმყოფელი ან აგრესიული გარემოს შექმნის გზით (**მუხლი 40**).

მხარე სახელმწიფოებს შესაძლებლობა აქვთ, გამოიყენონ სისხლის სამართლის კანონმდებლობა ან სხვა სახის სანქციები სექსუალური შევიწროების წინააღმდეგ. იმისთვის, რომ სექსუალური შევიწროება მიჩნეული იყოს მნიშვნელოვან ზიანად, ის უნდა აღწევდეს „მნიშვნელოვანი ზიანის“ ზღვარს. შეფასება იქნება ინდივიდუალური, თუმცა საკითხის განხილვისას გათვალისწინებული უნდა იყოს, რომ სექსუალური შევიწროება არის ძალადობის ფორმა, რომელსაც ქალებზე კონტროლის დასამყარებლად იყენებენ. ზოგჯერ სექსუალური შევიწროება არის ძალადობის საწყისი ფორმა, რომელიც ხშირად მწვავედება და იწვევს მძიმე შედეგებს, მათ შორის, ქალების სიკვდილს, თუ არ არის უზრუნველყოფილი სათანადო დაცვა.

ადამიანების ტრეფიკინგს სტამბოლის კონვენცია ცალსახად არ მოიცავს, რადგან იგი სხვა ხელშეკრულების საგანია, კერძოდ, ეს არის ევროპის საბჭოს 2005 წლის კონვენცია ადამიანებით

24. საერთაშორისო დაცვის შესახებ ევროპის პრევენციული სამართლის მონაცემთა ბაზა, ხელმისაწვდომია: www.asylumlawdatabase.eu/en/case-law/germany-administrative-court-trier-23-march-2011-5-k-118110tr#content.

ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ.²⁵ თუმცა, ტრეფიკინგის მსხვერპლთა იდენტიფიცირება თავშესაფრის პროცედურის მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილია. არაერთ ქალს განუცდია ექსპლუატაცია და ძალადობა მგზავრობისას ან დანიშნულების ადგილზე ჩასვლის შემდეგ. ბევრ მათგანს აქვს ამ ნიშნით დევნის ან გაძევების შიში, რაც, შესაძლოა, იყოს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-4 მუხლის დარღვევა და ეწინააღმდეგებოდეს გაძევების დაუშვებლობის შესახებ დებულებებს. სასამართლომ ევროპული კონვენციის მე-4 (მონობის და იძულებითი შრომის აკრძალვა) და მე-2 (სიცოცხლის უფლება) მუხლების დარღვევა დაადგინა საქმეში *Rantsev v. Cyprus and Russia*.²⁶

ოჯახში ძალადობა გულისხმობს ფიზიკური, სექსუალური, ფსიქოლოგიური ან ეკონომიკური ძალადობის ყველა აქტს, რომლებიც არათანაბრობიერად აისახება ქალებზე და შესაბამისად გენდერული მოტივით ჩადენილი დანაშაულია. ტერმინი მოიცავს ძალადობას როგორც ამჟამინდელი ან ყოფილი მეუღლის, პარტნიორის მხრიდან, ასევე თაობებს, მაგალითად, მშობლებსა და შვილებს შორის. ოჯახში ძალადობა ქალთა მიმართ ძალადობის ერთ-ერთი ყველაზე მძიმე და გავრცელებული ფორმაა. ამასთანავე, სიტყვა „ოჯახში“ არ ნიშნავს, რომ ეს დანაშაული შემოიფარგლება ქმედებებით, რომლებიც მხოლოდ ოჯახში ხდება. ხშირად ის ჩადენილია ინტიმურ პარტნიორებს ან წყვილებს შორის, რომლებიც ერთმანეთს ხვდებიან და, შესაძლოა, ერთად არ ცხოვრობენ. შესაბამისად, აუცილებელი მოთხოვნა არ არის მსხვერპლის და მოძალადის თანაცხოვრება, მაშინაც კი, როდესაც ვსაუბრობთ თაობათაშორის ძალადობაზე. სტამბოლის კონვენციის მე-3 მუხლის „ბ“ პუნქტი ძალადობის ამ ფორმას განმარტავს.

ოჯახში ძალადობა შეიძლება იყოს მიზეზი, რომლის გამოც ქალები ტოვებენ თავიანთი წარმოშობის ქვეყანას. ასევე, შესაძლებელია, მათ ის განიცადონ გზაში ან მასპინძელ ქვეყანაში ჩასვლის

25. ევროპის საბჭოს კონვენცია ადამიანებით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ, 2005, ხელმისაწვდომია: www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/about-the-convention.

26. *Rantsev v. Cyprus and Russia*, საჩივარი No. 25965/04 (2010), ხელმისაწვდომია: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-96549>.

შემდეგ, თავშესაფრის პროცედურამდე ან მის შემდეგ. თავშესაფრის ძიების პროცესი სტრესულია, რამაც, შესაძლოა, გაზარდოს ოჯახში ძალადობის რისკი.

პრეცედენტულ გადაწყვეტილებაში *Opuz v. Turkey* (2009)²⁷ სასამართლომ განაცხადა, რომ ოჯახში ძალადობა არის გენდერული ნიშნით მოტივირებული დანაშაული და დისკრიმინაცია ქალების მიმართ (ევროპული კონვენციის მუხლები 3, 8 (პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლება) და 14). ამ გადაწყვეტილებით სასამართლომ იხელმძღვანელა 25-ზე მეტ საქმეში, რომლებშიც დაადგინა, რომ ხელისუფლების დისკრიმინაციული უმოქმედობა იყო ოჯახში ძალადობის დანაშაულზე თვალის დახუჭვა. საქმეში *M.G. v. Turkey* (2016 წ.),²⁸ იმ ფაქტის გამო, რომ თურქეთის კანონმდებლობა დამცავი ზომების შესახებ არ ვრცელდებოდა დაუქორწინებელ წყვილებზე, სასამართლომ დაადგინა თურქეთის მიერ ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვის პოზიტიური ვალდებულების დარღვევა.

საქმეში *Kontrova v. Slovakia* სასამართლომ დაადგინა სახელმწიფოს მიერ ოჯახში ძალადობის რისკის იდენტიფიცირებისა და გამოძიების გაგრძელების მოვალეობის შეუსრულებლობა. მომჩივანზე ქმარი წარსულშიც ძალადობდა ფიზიკურად და ფსიქოლოგიურად. როდესაც წყვილი ერთად წავიდა, რათა მომჩივანს უკან გაეხმო ძალადობის შესახებ საჩივარი, შესაბამისი ორგანოს წარმომადგენლებმა იგი წაახალისეს და დაეხმარნენ საჩივრის იმგვარად ფორმულირებაში, რომ დანაშაული შემსუბუქებულიყო და გამოძიება შეწყვეტილიყო. ქმარმა მათი ორი შვილი სიცოცხლეს გამოასალმა.

დისკრიმინაცია, როგორც დევნა

დისკრიმინაციის განმეორებითი შემთხვევები, თუ შედეგები საკმარისად მძიმეა, შესაძლოა, განეკუთვნებოდეს დევნას

27. *Opuz v. Turkey*, საჩივარი No. 33401/02, (2009), ხელმისაწვდომია: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-92945>.

28. *M.G. v. Turkey*, საჩივარი No. 646/10, (2016), ხელმისაწვდომია ფრანგულად: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-161521>.

„კუმულაციური ნიშნებით“. მაგალითად, დისკრიმინაცია, რომელიც ადამიანს უზღუდავს შემოსავლის მიღების, რელიგიური წესების დაცვის ან არდაცვის, განათლებისა და სხვა საბაზისო სერვისებზე წვდომის უფლებას, შეიძლება იყოს დევნა.²⁹

დისკრიმინაციამ, რომელიც ხორციელდება სოციალური, პოლიტიკური ან რელიგიური მოტივებით, შესაძლოა, გავლენა მოახდინოს:

- ▶ საოჯახო და პერსონალურ სამართალზე, ასევე სტატუსზე;
- ▶ ჩაცმულობაზე, მათ შორის, თმასა და მაკიაჟთან დაკავშირებით;
- ▶ განათლებასა და დასაქმებაზე;
- ▶ ქვეყანაში და მის ფარგლებს გარეთ გადაადგილების თავისუფლებაზე;
- ▶ ქალთა საქმიანობის შეზღუდვაზე, მაგალითად, სპორტში;
- ▶ ქალების მიერ საზოგადოებრივ სივრცეებზე წვდომაზე.

თუ ქალი ეწინააღმდეგება დისკრიმინაციას, ან სურს მისი დასრულება პოლიტიკურად ან საკუთარი ქმედებებით, შედეგად, ის შეიძლება მნიშვნელოვანი ფიზიკური ზიანის ან დევნის სხვაგვარი რისკის ქვეშ აღმოჩნდეს.

თუ ქალს მნიშვნელოვანი საფრთხე ემუქრება არასახელმწიფო აქტორებისა და სახელმწიფოსგან იმის გამო, რომ პოლიტიკა ან პრაქტიკა ვერ უზრუნველყოფს გარკვეულ უფლებებს ან არ იცავს ძალადობისგან, შესაძლოა, მას ჰქონდეს საერთაშორისო დაცვის მიღების უფლება. ამ კონტექსტში შეიძლება გაანალიზდეს, მაგალითად, ოჯახში ძალადობის ან სექსუალური ორიენტაციის ნიშნით ძალადობის შემთხვევები.³⁰ სასამართლოს მიერ ამ პრინციპების პრაქტიკაში გამოყენებას უკავშირდება საქმეები *Talpis v.*

29. ასევე, იხ. UNHCR Gender Guidelines No. 1 and UNHCR Handbook and Guidelines on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees (2019) (hereafter UNHCR Handbook (2019)), ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html at paragraphs 54-55.

30. UNHCR-ის ინსტრუქციები გენდერის შესახებ No. 1, პ. 15.

Italy (2017)³¹ და Bălșan v. Romania (2017).³² ამ საქმეებში სასამართლომ დაადგინა კონვენციის მე-3 მუხლის დარღვევა, მე-14 მუხლთან ერთობლიობაში, ვინაიდან სახელმწიფო მოხელეები არ იყვნენ ინფორმირებულნი არსებული სამართლებრივი ნორმების შესახებ და არ ახორციელებდნენ მათ, ხოლო ქალებს არ ჰქონდათ ინფორმაცია თავიანთი უფლებების შესახებ, რამაც გამოიწვია ოჯახში ძალადობაზე რეაგირებისა და შესაბამისი ქმედების განხორციელების მოვალეობის შეუსრულებლობა.

ქალები, რომლებიც გაურბიან დევნას ან დასჯას

შესაძლებელია, თავად კანონი იწვევდეს დევნას, განსაკუთრებით მაშინ, თუ იგი მომდინარეობს ტრადიციული, კულტურული ნორმებიდან და პრაქტიკებიდან, რომლებიც, შესაძლოა, არ შეესაბამებოდეს ადამიანის უფლებათა სტანდარტებს. ეს ნაკლებად სავარაუდოა, თუ კანონის აღსრულება არ ხდება და/ან იგი არ იწვევს მნიშვნელოვან ზიანს.³³ კანონის შესაბამისობა ადამიანის უფლებათა სტანდარტებთან უნდა შეფასდეს ადამიანის უფლებათა სხვადასხვა საერთაშორისო ინსტრუმენტზე მითითებით. ეს ინსტრუმენტებია: ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია, სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტი, ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ უფლებათა საერთაშორისო პაქტი, ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კონვენცია და ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია. იმავდროულად, ხშირად დისკრიმინაციულია არა კანონი, არამედ მისი გამოყენება.

თუკი პოლიტიკასა ან კანონთან შეუსაბამობისთვის გათვალისწინებული სანქცია ან სასჯელი არის არაპროპორციულად მძიმე და აქვს გენდერული განზომილება, ის დისკრიმინაციად მიიჩნევა.³⁴

31. *Talpis v. Italy*, საჩივარი No. 41237/14, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-171994>.

32. *Bălșan v. Romania*, საჩივარი No. 49645/09, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-173619>.

33. UNHCR-ის ინსტრუქციები გენდერის შესახებ No. 1, პ. 10.

34. UNHCR-ის ინსტრუქციები გენდერის შესახებ No. 1, პ. 12.

ამის მაგალითები შეიძლება იყოს: ქალი, რომელიც გაექცა სამართლებრივ დევნას ლათინისთვის, ქვეყანიდან, სადაც არ იქნებოდა დაცული მისი სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლება,³⁵ ან ლესბოსელი ქალი, რომელიც, სავარაუდოდ, დაექვემდებარებოდა სიკვდილით დასჯას.³⁶

დაცვის სტანდარტები, რომლებსაც ადგენს სტამბოლის კონვენცია

დაცვა და ლტოლვილის სტატუსის მოთხოვნები

სახელმწიფოები ხშირად უარს ამბობენ თავშესაფრის თაობაზე ქალების მოთხოვნების დაკმაყოფილებაზე იმ მოტივით, რომ მათ თავიანთ ქვეყნებში ხელისუფლებისგან „საკმარისი“ ან „ეფექტიანი“ დაცვის მიღება შეუძლიათ. სტანდარტები, რომლებსაც ადგენს სტამბოლის კონვენცია, სახელმწიფოებს დაეხმარება იმის შეფასებაში, რამდენად „ეფექტიანია“ წარმოშობის ქვეყანაში არსებული დაცვის მექანიზმები.

დანაშაულების გამოძიება და სამართლებრივი დევნა

როდესაც სტამბოლის კონვენციაში იდენტიფიცირებული გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის ფორმები არ არის კრიმინალიზებული წარმოშობის ქვეყანაში, როგორც წესი, ძალიან რთულია ქალებისთვის „ეფექტიანი“ დაცვის უზრუნველყოფა. ეს გამოწვეულია იმით, რომ ასეთ დროს არ არსებობს შემაკავებელი საშუალება, რომლითაც შესაძლებელი იქნება ამ დანაშაულების პრევენცია ან მსხვერპლთა დაცვა. თუ სახელმწიფოში მოქმედებს კანონი, რომელიც კრძალავს დევნას, ეს ვერ ჩაითვლება საერთაშორისო სამართლის შესაბამის „ეფექტიან დაცვად“, თუკი მისი ქმედითი აღსრულება არ ხდება.

35. *ib. Islam (A.P.) v. Secretary of State for the Home Department; R v. Immigration Appeal Tribunal and Another, Ex Parte Shah (A.P.)*, Session 1998-1999, United Kingdom: House of Lords (Judicial Committee), 1999 წლის 25 მარტი, ხელმისაწვდომია: https://www.refworld.org/cases,GBR_HL,3dec8abe4.html.

36. *ib. მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს საქმე, Minister voor Immigratie en Asiel v X and Y and Z v Minister voor Immigratie en Asiel C-199/12 to C-201/12*, ხელმისაწვდომია: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0199>.

სტამბოლის კონვენციის მიერ დადგენილი სტანდარტების თანახმად, ძალადობის ყველა ფორმასთან დაკავშირებით, მხარეებმა უნდა უზრუნველყონ:

- ▶ გამოძიების და სამართალწარმოების განხორციელება გაუმართლებელი დაყოვნების გარეშე და ეფექტიანად, რათა დაცული იყოს მნიშვნელოვანი მტკიცებულება, გაიზარდოს მსჯავრდების მაჩვენებელი და დასრულდეს მოძალადეთა დაუსჯელობა (მუხლი 49);
- ▶ სამართალდამცავი ორგანოების მიერ სწრაფი და სათანადო რეაგირება ძალადობრივ ქმედებაზე, მათ შორის, ქმედითი პრევენციული ზომებითა და მტკიცებულებების შეგროვებით (მუხლი 50);
- ▶ რისკის შეფასება და მართვა, რათა მსხვერპლი იყოს უსაფრთხოდ (მუხლი 51);
- ▶ ამკრძალავი, დამცავი და შემზღუდავი ორდერების გამოცემა (მუხლები 52 და 53);
- ▶ ex parte და ex officio სასამართლო პროცესების განხორციელება; კერძოდ, სახელმწიფო მხარეებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ ძალადობის სხვადასხვა ფორმის გამოძიება ან სისხლის-სამართლებრივი დევნა არ იყოს მთლიანად დამოკიდებული მსხვერპლის მიერ შეტანილ განცხადებასა ან საჩივარზე, თუ დანაშაული მთლიანად ან ნაწილობრივ მხარის ტერიტორიაზე იყო ჩადენილი. ასევე, სასამართლო პროცესი უნდა გაგრძელდეს მაშინაც, თუ მსხვერპლი გამოიტანს განცხადებას ან საჩივარს (მუხლი 55);
- ▶ დამატებითი დაცვითი ზომების მიღება, როგორცაა, მსხვერპლის პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის და რეპუტაციის დაცვა, ცალკე მოსაცდელი ოთახების უზრუნველყოფა და მისთვის შესაძლებლობის მიცემა, რომ სასამართლო დარბაზში ჩვენება მისცეს სავარაუდო მოძალადის არყოფნის დროს (მუხლი 56);
- ▶ სამართლებრივი და უფასო იურიდიული დახმარების უფლების უზრუნველყოფა მსხვერპლთათვის, ქვეყნის შიდა კანონმდებლობით დადგენილი პირობების შესაბამისად (მუხლი 57).

თუ მსხვერპლის სქესობრივი ცხოვრების ისტორიისა და სქესობრივი ქცევის მტკიცებულება დაშვებული იქნება, როგორც ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის გამამართლებელი გარემოება, ამან, შესაძლოა, მოძალადე ნაწილობრივ ან სრულად გაათავისუფლოს პასუხისმგებლობისგან, რაც, თავის მხრივ, გამოიწვევს დაცვის არარსებობას. სტამბოლის კონვენციის თანახმად, ასეთი მტკიცებულება დასაშვები უნდა იყოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ იგი არის რელევანტური და აუცილებელი (მუხლი 54). წარმოშობის ქვეყანაში არსებული სოციალური დამოკიდებულებების შესაბამისად, ეს საკითხი შეიძლება განსაკუთრებით რელევანტური იყოს თავშესაფრის მოთხოვნის ქრილში.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ განხილული საქმეების მაგალითები, სადაც ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის საქმეებში დაცვის არარსებობამ გამოიწვია მნიშვნელოვანი ზიანი ან სიკვდილი:

M.C. v. Bulgaria (2003): შესაბამისმა ორგანოებმა არ შეასრულეს ფიზიკური წინააღმდეგობის არარსებობის პირობებში, თანხმობის გარეშე სექსუალური ხასიათის ქმედებების გამოძიებისა და სამართლებრივი დევნის ვალდებულება;

Opuz v. Turkey (2009): სასამართლომ პირველად დაადგინა, რომ ოჯახში ძალადობისგან ქალების დაცვის მოვალეობის შეუსრულებლობა, რაც ზოგადი და სასამართლო პასიურობის შედეგი იყო, ქმნიდა ოჯახში ძალადობის წამახალისებელ კლიმატს და იყო დისკრიმინაციული. სასამართლომ აგრეთვე მიუთითა, რომ სახელმწიფო ვალდებულია, გამოიძიოს და დაიცვას მსხვერპლი ოჯახში ძალადობისგან იმ შემთხვევაშიც, თუ ის უკან ნაიღებს თავის საჩივარს;

Eremia and others v. Moldova (2013): სახელმწიფომ მსხვერპლები ვერ დაიცვა პოლიციელი ქმრის და მამის ძალადობრივი ქმედებებისგან;

B.V. v. Belgium (2017): გაუპატიურებისა და უხამსი ძალადობრივი ქმედებების ეფექტიანი გამოძიების მოვალეობის შეუსრულებლობა;

Talpis v. Italy (2017): სახელმწიფოს უმოქმედობა უტოლდებოდა ქალთა მიმართ დისკრიმინაციას, გამოიწვია ძალადობის არასათანადოდ შეფასება და, არსებითად, მისი მხარდაჭერა;

Bălșan v. Romania (2017): არაერთი საჩივრის მიუხედავად, სახელმწიფომ ვერ უზრუნველყო ქალის დაცვა ოჯახში ძალადობისგან. შესაბამისმა ორგანოებმა არ გაატარეს სათანადო ზომები, რაც აზრს უკარგავდა ეროვნულ დონეზე არსებულ საკანონმდებლო ჩარჩოს და მის ეფექტიანობას, არღვევდა ქალთა მიმართ ძალადობის შესახებ საერთაშორისო სტანდარტებს და იყო დისკრიმინაციული;

Volodina v. Russia (2019): რუსული კანონმდებლობა არ აღიარებდა ოჯახში ძალადობას და არ ითვალისწინებდა შემაკავებელ ან დამცავ ორდერებს. ეს ცალსახად ადასტურებდა ოჯახში ძალადობის პრობლემის სიმძიმის არაღიარებას და მის დისკრიმინაციულ გავლენას ქალებზე;

E.B. v. Romania (2019): შესაბამისმა ორგანოებმა ეფექტიანად ვერ გამოიძიეს გაუპატიურების შემთხვევა და ვერ უზრუნველყვეს კონტექსტის მიმართ მგრძობიარე მიდგომა, რათა გაეთვალისწინებინათ მსხვერპლის შეზღუდული ინტელექტუალური შესაძლებლობა. მათ ყურადღება გაამახვილეს იმაზე, რომ მსხვერპლი თავდამსხმელს არ შეეწინააღმდეგა.

დაცვა და მხარდაჭერა

თუ ქალები ვერ იღებენ სოციალურ და/ან სამართლებრივ მხარდაჭერას და დახმარებას წარმოშობის ქვეყანაში, მათ შეიძლება ვერ მოახერხონ მოძალადის მიტოვება, ასევე რისკების, მათ მიმართ ჩადენილი დანაშაულების შეტყობინება ან სამართლებრივი დევნის პროცესის მიყოლა. თუ მსხვერპლზე დაბრალებისა და გენდერული უთანასწორობის შედეგად, ქალების არ სჯერათ, მაშინ ნაკლებად სავარაუდოა, რომ კანონები და დამცავი ზომები ქმედითი იქნება.

სტამბოლის კონვენცია ითვალისწინებს იმ ბარიერებს, რომლებსაც ქალები აწყდებიან მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის კუთხით და სახელმწიფოებს აკისრებს ვალდებულებას, მიიღონ ზომები ამ მიმართულებით ვითარების გასაუმჯობესებლად. ეს მოიცავს ინფორმაციაზე წვდომას, ზოგადი და სპეციალიზებული მხარდაჭერის სერვისების არსებობას, ქალთა საკმარის თავშესაფრებს, სატელეფონო დახმარებას და რეფერირების ცენტრებს გაუპატიურების ან სექსუალური ძალადობის მსხვერპლებისთვის (სტამბოლის კონვენცია, მუხლები 19-25).

წარმოშობის ქვეყანაში ამ ზომების განუხორციელებლობა ავტომატურად არ ნიშნავს „მნიშვნელოვანი ზიანის რეალური რისკის“ არსებობას ან „დაცვის არარსებობას“ საერთაშორისო დაცვის შესახებ კანონმდებლობის ქრილში. იმავდროულად, ეს ზომები

ინდიკატორების სახით მიუთითებს გარემოებებზე, რომელთა პირობებშიც ქალებს **პრაქტიკაში** არ აქვთ ძალადობის საფრთხეებთან გამკლავებისა და სათანადო, ეფექტიანი დაცვის შესაძლებლობა.

ქალები და საცხოვრებელი ადგილის შეცვლა ქვეყნის შიგნით

დევნის შიში, რომელსაც ქალები განიცდიან, ხშირად უკავშირდება „არასახელმწიფო აქტორებს“ ან სახელმწიფოს ინდივიდუალურ წარმომადგენლებს. სწორედ ამის გამო, არცთუ იშვიათად მათი საჩივრების უარყოფა ხდება იმ მოტივით, რომ მათ შეუძლიათ, დაბრუნდნენ სამშობლოში და იცხოვრონ იმ ადგილისგან შორს, სადაც მნიშვნელოვანი ზიანი ემუქრებათ. იმისთვის, რომ ასეთი შესაძლებლობა იყოს ეფექტიანი, შესაბამის ტერიტორიაზე არ უნდა არსებობდეს დევნის ან მნიშვნელოვანი ზიანის რისკი იმ პირისგან, რომლისგანაც თავდაპირველად იდევნებოდა მსხვერპლი, ასევე - სხვებისგან; ახალი საცხოვრებელი ადგილი უნდა იყოს უსაფრთხოდ და ლეგალურად ხელმისაწვდომი, ხოლო განმცხადებელს უნდა შეეძლოს შედარებით ნორმალური ცხოვრებით ცხოვრება, გაუმართლებელი სიძნელეების გარეშე.³⁷

ქალები, შესაძლოა, მნიშვნელოვან ბარიერებს აწყდებოდნენ, რაც გავლენას ახდენს წარმოშობის ქვეყანაში მგზავრობასა და სხვა ადგილას დასახლებაზე, იწვევს სირთულეებს, დაუცველობას და ოჯახის წევრებთან ყოფნის შეუძლებლობას. ეს ბარიერები შეიძლება მოიცავდეს ფინანსურ, ლოჯისტიკურ, სოციალურ, კულტურულ და სხვა დაბრკოლებებს. დისკრიმინაცია და პატრიარქალური დამოკიდებულებები, შესაძლოა, ასევე ქმნიდეს მოძალადის მიერ ქალის პოვნის ან ოჯახთან იძულებით გაერთიანების საფრთხეს.

ქალები უაღრესად რეალურ დაბრკოლებებს აწყდებიან ახალ საცხოვრებელ ადგილას თავის დამკვიდრების კუთხით.

37. UNHCR Guidelines on International Protection No. 4: “Internal Flight or Relocation Alternative” within the Context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees.

მაგალითად, ზოგიერთ ქვეყანაში მარტოხელა ქალებისთვის რთულია უძრავი ქონების დაქირავება, რადგან ისინი აღიქმებიან პროსტიტუციაში ჩართულ ქალებად, ან ექმნებათ ფინანსური ბარიერები (მაგალითად, ერთი წლის ქირას წინასწარ სთხოვენ). გარდა ამისა, შესაძლებელია, ისინი სირთულეებს წააწყდნენ დასაქმების ხელმისაწვდომობის კუთხით. ქალები, რომლებსაც არ აქვთ საცხოვრებელ ადგილსა და საარსებო მინიმუმზე წვდომა, განსაკუთრებით მოწყვლადები არიან ექსპლუატაციის მიმართ და გადარჩენისთვის სექსუალური მომსახურების განევას მიმართავენ. ისინი, შესაძლოა, დაექვემდებარონ დისკრიმინაციას და შევიწროებას ახალ საცხოვრებელ ადგილას. ყველა ეს ფაქტორი კუმულაციურად უნდა იყოს გათვალისწინებული გადანყვეტილების მიღებამდე იმის შესახებ, რამდენად რეალურია წარმოშობის ქვეყანაში საცხოვრებელი ადგილის შეცვლის შესაძლებლობა.

**მე-60 მუხლის მე-2 პუნქტი:
ჟენევის ლტოლვილთა კონვენციით
გათვალისწინებული საფუძვლების გენდერულად
მგრძობიარე ინტერპრეტაცია**

სტამბოლის კონვენციის მე-6 მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, სახელმწიფოები ვალდებული არიან, ჟენევის ლტოლვილთა კონვენციით გათვალისწინებული საფუძვლების ინტერპრეტაცია მოახდინონ გენდერულად მგრძობიარე ფორმით. ეს გულისხმობს იმის აღიარებას და გააზრებას, თუ რა გავლენა აქვს გენდერს ქალების მიერ განცდილი დევნისა და ზიანის მიზეზებზე.

ქალი, შესაძლოა, დევნას დაექვემდებაროს:

- ▶ როგორც ქალი (მაგალითად, გაუპატიურება), თუმცა, იმ მიზეზების გამო, რომლებიც მის გენდერს არ უკავშირდება (მაგალითად, პოლიტიკური პარტიის წევრობა);
- ▶ შეიძლება არ დაექვემდებაროს დევნას ქალის იდენტობისთვის დამახასიათებელი ფორმით (მაგალითად, ცემა), მაგრამ - გენდერის მიზეზით (მაგალითად, იმის გამო, რომ ატარებდა თავსაბურავს);

- ▶ როგორც ქალი და, იმის გამო, რომ ქალია (მაგალითად, ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრება).³⁸

დევნის ნიშნები შეიძლება იყოს **რეალური** ან **მინერილი**, ე.ი. ქალს, რეალურად, არ აქვს კონკრეტული მახასიათებელი ან რწმენა, თუმცა, საკმარისია, რომ ეს მახასიათებელი ან რწმენა აღქმული ან მინერილია სხვების მხრიდან ან იმ პირის მიერ, რომელიც დევნის მას.

დევნის გამოცდილებაზე ხშირად გავლენას ახდენს რასა, ოჯახური მდგომარეობა, ასაკი, სექსუალური იდენტობა, სექსუალური ისტორია და სხვა კულტურული და სოციალური ფაქტორები. ეს კი ზემოქმედებს ქალების მიერ საჩივრების წარდგენაზე და იმაზე, თუ როგორ აღიქვამენ მათ თავიანთ სამშობლოში.

მაგალითი: ნიდერლანდები

2018 წლის 21 ნოემბერს ნიდერლანდების სახელმწიფო საბჭომ³⁹ დაადგინა შემდეგი: თუ დასავლური ცხოვრების სტილის მქონე ავლანელ ქალს დევნის თავიდან ასაცილებლად მოსთხოვენ იმ ნორმებსა და ფასეულობებთან ადაპტაციას, რომლებიც მისი წარმოშობის ქვეყანაში მოქმედებს, ან თუ ქალი ვერ შეძლებს ადაპტაციას და შესაბამისი ნიშან-თვისებების სამუდამოდ შეცვლას ან დამალვას, მაშინ მას, შესაძლოა, ავლანეთში დევნის საფრთხე დაემუქროს. მიუხედავად იმისა, რომ „დასავლური ცხოვრების სტილი“ არ არის რელიგიური ან პოლიტიკური რწმენა, დასავლური „ქცევა“ შეიძლება მიჩნეული იყოს, როგორც რელიგიური და პოლიტიკური რწმენის მანიფესტაცია (ან არარსებობა).

პოლიტიკური შეხედულება

პოლიტიკური შეხედულების ნიშნით დევნა, შესაძლოა, მოიცავდეს დისკრიმინაციას გენდერული როლების შესახებ შეხედულების გამო. ზოგიერთმა ქალმა შეიძლება დევნა განიცადოს იმისთვის,

38. მაგალითები აღებულია დოკუმენტიდან: Gender Guidelines for the Determination of Asylum Claims in the UK, Refugee Women's Legal Group, July 1998, ხელმისაწვდომია: www.ilpa.org.uk/resources.php/4112/gender-guidelines-for-the-determination-of-asylum-claims-in-the-uk.

39. იხ. <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RVS:2018:3735>.

რომ, მაგალითად, არ ემორჩილება საზოგადოებაში მიღებულ როლებსა და ქცევის ნორმებს, ან საუბრობს ტრადიციული გენდერული როლების წინააღმდეგ. ქალების მონაწილეობა პოლიტიკურ საქმიანობაში და მათი მხრიდან წინააღმდეგობის განევა შეიძლება გამოიხატებოდეს სხვადასხვაგვარად, მათ შორის, კაცებისგან განსხვავებულად. მაგალითად:

- ▶ შესაძლებელია, ქალები იყვნენ პოლიტიკოსები, პოლიტიკური პარტიების წევრები, აქტივისტები, მერები, ადგილობრივი საბჭოს ან სხვა ადგილობრივი თუ ეროვნული პოლიტიკური და პოლიტიკობრივი ჯგუფების, ასოციაციების ან მოძრაობების წევრები;
- ▶ ისინი, შესაძლოა, ესწრებოდნენ კონფერენციებს, შეხვედრებს, შეკრებებს, დემონსტრაციებს, პროტესტებს;
- ▶ შესაძლოა, ისინი წერდნენ სტატიებს, წიგნებს, გამოდიოდნენ რადიოში, ტელევიზიაში, YouTube-ზე, Instagram-ზე, სხვა ინტერნეტ ან სოციალური მედიის არხებზე;
- ▶ ქალები, შესაძლოა, მალავდნენ ადამიანებს, გადასცემდნენ გზავნილებს ან უზრუნველყოფდნენ სათემო სერვისებს, როგორებიცაა საკვები, სამოსი და სამედიცინო ზრუნვა;
- ▶ ოჯახური ურთიერთობები შესაძლებელია გამოიყენონ ქალებზე ზეწოლის მიზნით, კაცი პოლიტიკური აქტივისტების სასარგებლოდ;
- ▶ მორალურ, ეთიკურ და სოციალურ „სტანდარტებთან“ შეუსაბამობამ შეიძლება ქალებში გამოიწვიოს სასტიკი და არაჰუმანური მოპყრობის განცდა, როგორცაა, მაგალითად, მათი დამოკიდებულება გარკვეული სამოსის, მაკიაჟის ან ვარცხნილობის ტარებასა ან მასზე უარის თქმის თაობაზე, განქორწინებასთან, ურთიერთობებთან, სექსუალურ აქტივობასა ან ქცევასთან, გენდერული იდენტობის გამოხატვასთან დაკავშირებით;
- ▶ დისკრიმინაციული კანონებისა ან ქცევის დადგენილი წესების დაუმორჩილებლობა აღქმული უნდა იყოს, როგორც პოლიტიკური ქცევა, თუმცა, ხშირად ამას „პირად“ არჩევანთან დაკავშირებულ საკითხად მიიჩნევენ.

რასა და ეროვნება

ქალები აწყდებიან გარკვეული ტიპის დევნას რასის ან ეროვნების ნიშნით, რაც მათზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს. გარკვეულ გარემოებებში, მოქალაქეობის მინიჭებაზე დისკრიმინაციული უარი, შესაძლოა, იყოს დევნა. მაგალითად:

- ▶ რასობრივი და ეთნიკური „წმენდის“ შემთხვევებში, სექსუალური ძალადობა და რეპროდუქციაზე კონტროლი;
- ▶ ქალისთვის ეროვნების წართმევა უცხო ქვეყნის მოქალაქეზე დაქორწინების შემდეგ;
- ▶ როდესაც ქალს არ აქვს შესაძლებლობა, მოქალაქეობა გადასცეს საკუთარ შვილს;⁴⁰
- ▶ განსხვავებული რასის ან ეთნიკური წარმოშობის ადამიანზე დაქორწინებული ქალი, შესაძლოა, განიცდიდეს ზიანს საკუთარ ოჯახში, ქმრის ნათესავებსა ან, ზოგადად, საზოგადოებაში არსებული რასისტული დამოკიდებულებების გამო.

რელიგია

რელიგიის ნიშნით ქალების დევნა შეიძლება ხორციელდებოდეს იმის გამო, რომ ისინი არ მისდევენ რელიგიურ ნორმებსა და ქცევის მიღებულ წესებს. ეს განსაკუთრებით ეხება ე.წ. „ღირსების“ სახელით ჩადენილ დანაშაულებს, რომლებსაც არათანაზომიერი გავლენა აქვს ქალებზე. მნიშვნელოვანია, გათვალისწინებული იყოს რელიგიურ და პოლიტიკურ დევნას შორის არსებული კვეთა, რადგან შეიძლება ჩაითვალოს, რომ ქალები, რომლებიც ამ ნორმებს და წესებს არ იცავენ, ახდენენ „პოლიტიკური“ ქცევის მანიფესტაციას.

40. დამატებითი ინფორმაცია ეროვნების უკანონოდ ჩამორთმევის შესახებ იხ. სასამართლოს ფაქტობრივი მონაცემების შემცველ დოკუმენტში, ხელმისაწვდომია: www.echr.coe.int/Documents/FS_Citizenship_Deprivation_ENG.pdf და გაეროს ლტოლვილთა უმაღლესი კომისრის მიერ მომზადებულ დოკუმენტში 'Arbitrary Deprivation of Nationality, and Statelessness within the Context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees', October 2014, PPLA/2014/01, ხელმისაწვდომია: www.refworld.org/docid/543525834.html.

- ▶ ასევე, შესაძლებელია, გაჩნდეს არასწორი აღქმა, რომ ქალს აქვს იგივე რელიგიური რწმენა ან შეხედულებები, რაც მისი ოჯახის წევრებს. მაგალითად:
- ▶ ღალატი ან მისი ჩადენის აღქმა;
- ▶ როდესაც ქალი რელიგიური მქადაგებლის, აქტივისტის, ექსტრემისტის ან ტერორისტის დედა, დეიდა, და, მეუღლე, პარტნიორი ან შვილია;
- ▶ სხვა რელიგიის წარმომადგენელზე გათხოვება ან იმავე რელიგიის წარმომადგენელზე გათხოვებაზე უარი;
- ▶ ლესბოსელობა, ტრანსგენდერობა ან ბისექსუალობა, როდესაც ეს რელიგიას ეწინააღმდეგება;
- ▶ როდესაც ქალი არ არის „თავმდაბალი“;
- ▶ თავსაბურის ტარება ან მასზე უარის თქმა.

კონკრეტული სოციალური ჯგუფი

გენდერული ნიშნის საფუძველზე თავშესაფრის მოთხოვნები სულ უფრო და უფრო ხშირად მიუთითებს კონკრეტული სოციალური ჯგუფის წევრობის გამო დევნასა და ამ კუთხით საერთაშორისო მხარდაჭერის გაძლიერებაზე. ზოგჯერ შეიძლება მიიჩნიონ, რომ ქალი წარმოშობის ქვეყანაში ეკუთვნის გარკვეულ სოციალურ ჯგუფს, ვინაიდან, დევნიდან გაქცევის გამოცდილების გარდა, მათ საერთო აქვთ თანდაყოლილი, უცვლელი ან სხვაგვარად ფუნდამენტური მახასიათებლები. როგორც მინიმუმ, საჭიროა, არსებობდეს ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის გარკვეული დონე შესაბამისი ნიშან-თვისების (მაგალითად, გენდერი) ან დაცვის უზრუნველყოფის ქრილში. კერძოდ:

- ▶ ქალი, რომელიც გაექცა სასქესო ორგანოების დასახიჩრებას, იძულებით ქორწინებას, ოჯახში ძალადობის მძიმე შემთხვევას;
- ▶ ქალი, რომელიც უარს ამბობს, დაემორჩილოს იმ სოციალურ როლს, რომელიც საზოგადოებაში ქალებს მიეწერება;
- ▶ მარტოხელა ქალი ზოგჯერ აღიქმება, როგორც ლესბოსელი და, შესაძლოა, ამის გამო, განიცდიდეს ზიანს;

- ▶ უშვილო ან მრავალშვილიანი ქალები, შშმ ან გარკვეული სქესის ბავშვების დედები;
- ▶ ქალები, რომლებიც ცდილობენ, მოიპოვონ ბავშვზე წვდომა ქორწინების ან ურთიერთობის დასრულების შემდეგ;
- ▶ ლესბოსელი, ბისექსუალი ან ტრანსგენდერი ქალები, შესაძლოა, ასევე აწყდებოდნენ გენდერთან დაკავშირებული დევნისა ან ძალადობის გარკვეულ ფორმებს. ისინი, როგორც წესი, კონკრეტული სოციალური ჯგუფის წარმომადგენლებად მიიჩნევიან, მიუხედავად იმისა, რომ, შესაძლებელია, კონვენციით გათვალისწინებული სხვა ნიშნების გამოც იყვნენ რისკის ქვეშ.⁴¹

მაგალითი: გაერთიანებული სამეფო

ლორდთა პალატა, *Shah and Islam v. Secretary of State for the Home Department*

ეს გადაწყვეტილება პირველია, რომლითაც დადგინდა, რომ ქალები ზოგ ქვეყანაში, შესაძლოა, მიეკუთვნებოდნენ გარკვეულ სოციალურ ჯგუფს, მათი გენდერის გამო. როდესაც მთავრობა დისკრიმინაციულ პოლიტიკას ახორციელებს, ან უარს ამბობს ქალთა მიმართ საზოგადოებრივი დისკრიმინაციის აღკვეთაზე, ქალები ამ ქვეყანაში შეიძლება გარკვეულ სოციალურ ჯგუფს ქმნიდნენ.⁴²

41. nb. Minister voor Immigratie en Asiel v X and Y and Z v Minister voor Immigratie en Asiel C-199/12 to C-201/12, ხელმისაწვდომია: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0199>.

42. A73 476 695, ხელმისაწვდომია: www.justice.gov/sites/default/files/eoir/legacy/2014/07/25/3278.pdf.

მე-60 მუხლის მე-3 პუნქტი: გენდერულად მგრძობიარე მიღებისა და მხარდაჭერის სერვისები, თავშესაფრის პროცედურები და გენდერული სახელმძღვანელო პრინციპები

ევროპის მიმართულებით და მისი გავლით გადაადგილებამ, შესაძლოა, გამოიწვიოს მოწყვლადობა ძალადობის მიმართ. მე-6 მუხლის მე-3 პუნქტის მიზანია, შეამციროს ქალებსა და გოგონებზე ძალადობის რისკი, მხარი დაუჭიროს მათ თავშესაფრის მიღების პროცესში და უზრუნველყოს სამართლიანი შედეგის მიღწევა. ეს მოითხოვს მესაზღვრეების, საიმიგრაციო სამსახურის თანამშრომლების, პოლიციის, სოციალური მუშაკების და თავშესაფრის სისტემაში ამ საკითხებზე პასუხისმგებელი სხვა პირების სათანადოდ მომზადებას. მათ უნდა გააცნობიერონ ქალების დაცვის საჭიროებების, ასევე, მათ მიერ წარდგენილი თავშესაფრის მოთხოვნების გენდერული განზომილება და გაატარონ შესაბამისი პოლიტიკა. სტანდარტული საოპერაციო პროცედურებისა და გენდერული სახელმძღვანელო პრინციპების შემუშავება ქმედითი გზაა ამის მისაღწევად. ამრიგად, მე-6 მუხლის მე-3 პუნქტი უნდა აუმჯობესებდეს ქალებისა და გოგონების ხელმისაწვდომობას თავშესაფრისა და დაცვის სისტემებზე, სათანადო მხარდაჭერის მოძიებასა და მიღებას გენდერული ნიშნით ძალადობის ქრილში და უნდა ზრდიდეს წვდომას მართლმსაჯულებაზე.⁴³

მიმღები ცენტრები და სკრინინგი

მე-60 მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად, სახელმწიფოებმა უნდა შეიმუშაონ გენდერულად მგრძობიარე მიღების პროცედურები, რომლებიც ითვალისწინებს ქალებისა და კაცების განსხვავებულობას მათი გამოცდილებისა და დაცვის საჭიროებების კუთხით, რათა უზრუნველყოფილი იყოს მათი უსაფრთხოების უფლება

43. ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებში ასევე გათვალისწინებული უნდა იყოს მიღების შესახებ დირექტივა: Directive 2013/33/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013, რომელიც ადგენს საერთაშორისო დაცვის მაძიებელთა მიღების სტანდარტებს, ხელმისაწვდომია: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013L0033>.

თავშესაფრის მაძიებელთა მიმართ მოპყრობის სტანდარტების მხედველობაში მიღებისას.

მიღების პროცედურები მოიცავს არა მხოლოდ განმცხადებელთა საწყის სკრინინგს, არამედ ასევე უზრუნველყოფს განსაკუთრებით მოწყვლადი ადამიანების იდენტიფიცირებას, ქალებისა და გოგონების ჩათვლით, რომლებმაც განიცადეს გენდერული ნიშნით ძალადობა და მასთან დაკავშირებული ტრავმა წარმოშობის ქვეყნებსა და მგზავრობისას, ამრიგად, უფრო მეტ მხარდაჭერას და დაცვას საჭიროებენ. ამის მიღწევის ერთ-ერთი გზაა ჯანმრთელობის მდგომარეობის რუტინული შემოწმება გენდერულად მგრძნობიარე ფორმით, რაც ქალებს საშუალებას მისცემს, გაამჟღავნონ თავიანთი ტრავმული გამოცდილებები.⁴⁴

არაერთ ქალს და გოგონას განუცდია ძალადობის მძიმე ფორმები განთავსებისას, მიღებისას, დაკავების ცენტრებში ევროპის მასშტაბით, ხოლო ხშირად არ არსებობს გენდერულად მგრძნობიარე ზომები ასეთ შემთხვევებზე რეაგირებისთვის.⁴⁵ ზოგიერთ დაწესებულებაში, მიგრაციის და ლტოლვილების საკითხებზე ევროპის საბჭოს გენერალური მდივნის სპეციალური წარმომადგენლის მიერ ადგილზე განხორციელებული ვიზიტებისა⁴⁶ და GREVIO-ს მიერ ქვეყნების შეფასების⁴⁷ შედეგად, ძალადობის იმდენად მაღალი რისკი გამოვლინდა, რომ ლტოლვილი ქალები იღებენ უსაფრთხოების ზომებს და, მაგალითად, ღამით არ ტოვებენ თავიანთ კარვებს.⁴⁸ შვედეთის საბაზისო შეფასების პროცესში GREVIO-მ დაადგინა, რომ საერთო ადგილას მიღება და განთავსება იწვევდა

44. GREVIO-ს საბაზისო შეფასების ანგარიში ფინეთის შესახებ, გვ. 58, ხელმისაწვდომია: <https://rm.coe.int/grevio-report-on-finland/168097129d>.

45. Council of Europe factsheet on Protecting the rights of migrant, refugee and asylum-seeking women and girls (2019), ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <https://rm.coe.int/prems-089319-gbr-2573-protecting-the-rights-of-migrant-refugee-and-asy/168096608a>.

46. ქვეყნების შესახებ ანგარიშები ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.coe.int/en/web/special-representative-secretary-general-migration-refugees/country-reports.

47. ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.coe.int/en/web/istanbul-convention/country-monitoring-work.

48. იხ. მაგ. Report of the fact-finding mission by Ambassador Tomáš Boček, Special Representative of the Secretary General on migration and refugees, to Bosnia and Herzegovina and to Croatia, 2018 წლის 24-27 ივლისი და 26-30 ნოემბერი, გვ. 12.

ქალებისა და გოგონების (სექსუალურ) შევიწროებას და იკვეთებოდა გენდერული ნიშნით ძალადობის მძიმე შემთხვევების ნიშნები. კერძოდ, 2015 წლიდან დღემდე იქ სამი ქალი მოკლეს.⁴⁹ გამოვლინდა დაცვის თანამშრომლების მიერ ჩადენილი სექსუალური ძალადობის ფაქტები ლტოლვილთა მიღებისა ან გადაყვანის ცენტრებში - როგორც ევროპის ტერიტორიაზე, ისე მის გარეთ.⁵⁰ გარდა ამისა, დაწესებულებებზე ხელმისაწვდომობის წესების არარსებობა, იქ განთავსებული პირების დიდი რაოდენობა და მძიმე პირობები, ერთობლიობაში, ძალადობის და ბოროტად მოპყრობის რისკის ქვეშ აყენებდა ქალებსა და გოგონებს.⁵¹

მიღებისა და მხარდაჭერის სათანადო სერვისების უზრუნველყოფა ხელს შეუწყობს ქალთა მიმართ ძალადობის პრევენციას, ქალების მიერ მოთხოვნების წარდგენას დაცვის თაობაზე და გაძევებისგან დაცვას (იხ. 61-ე მუხლის შესახებ სექცია: გაძევების დაუშვებლობა). სტამბოლის კონვენციის შესაბამისად, PACE რეზოლუცია 2159 (2017) „გენდერული ნიშნით ძალადობისგან ლტოლვილი ქალების და გოგონების დაცვის შესახებ“ ითხოვს გარკვეული ზომების გატარებას მიმღებ ცენტრებსა და სხვა დაწესებულებებში, მათ შორის: ქალი სოციალური მუშაკების, თარჯიმნების, პოლიციელების და უსაფრთხოების თანამშრომლების სათანადოდ მომზადებას; მარტოხელა ქალების და კაცების ცალ-ცალკე განთავსებას საკეტით აღჭურვილ ადგილებში; კარგად განათებულ ტუალეტებს ქალებისა და კაცებისთვის; ადეკვატურ განათებას და უსაფრთხო სივრცეების შექმნას მიმღებ და სატრანზიტო ცენტრებში.

49. GREVIO-ს საბაზისო შეფასების ანგარიში შვედეთის შესახებ, გვ. 59, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/sweden>.

50. იხ.: 'Female refugees face physical assault, exploitation and sexual harassment on their journey through Europe' (2016), Amnesty International, ხელმისაწვდომია: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/01/female-refugees-face-physical-assault-exploitation-and-sexual-harassment-on-their-journey-through-europe/>.

51. იხ. მაგ. GREVIO Baseline Evaluation Report Sweden, and Report of the fact-finding mission by Ambassador Tomáš Boček, Special Representative of the Secretary General on migration and refugees, to Bosnia and Herzegovina and to Croatia, 2018 წლის 24-27 ივლისი და 26-30 ნოემბერი.

ინფორმაცია და კონსულტაცია

აუცილებელია ქალების და გოგონების ინფორმირება საკუთარი უფლებების შესახებ. ისინი უნდა ერკვეოდნენ პროცედურებში და იცოდნენ, როგორ მოიძიონ და მიიღონ მხარდამჭერი ინფორმაცია და კონსულტაცია მათთვის გასაგებ ენაზე (მუხლი 19). გარდა ამისა, საჭიროა მათი ინფორმირება შეტყობინების წარდგენისა და საჩივრების მექანიზმის ხელმისაწვდომობის თაობაზე. ზოგიერთ კულტურაში ქალებს და გოგონებს განსაკუთრებით უჭირთ გენდერული ნიშნით ძალადობის შესახებ საუბარი. შესაძლოა, მათ არ იცოდნენ სიტყვები, რომლებიც აღწერს მათ მიერ განცდილ ძალადობას. ამიტომ, სქესის და გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის შესახებ ინფორმაცია მიწოდებული უნდა იყოს კულტურისა და გენდერულად მგრძობიარე ენით. ზოგიერთი ქალი და გოგონა შეიძლება წერა-კითხვის უცოდინარი იყოს და საჭიროებდეს ინფორმაციის ვერბალურად მიწოდებას.

ხარისხიანი იურიდიული კონსულტაცია, რომელიც დაფინანსებულია იურიდიული დახმარების სამსახურის მიერ, საჭიროების შესაბამისად, მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს ქალების შესაძლებლობას, სათანადოდ წარმოადგინონ თავიანთი მოთხოვნა თავშესაფრის შესახებ.

მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა მიმღებ ცენტრებში განთავსებული ქალებისა და გოგონებისთვის

თუ მიმღებ ან განთავსების ცენტრში ხდება გენდერის ნიშნით ან სხვა სახის ძალადობა (იგულისხმება, მათ შორის, ისეთი ცენტრები, რომლებსაც კერძო პროვაიდერები მართავენ), ქალებსა და გოგონებს უნდა შეეძლოთ მიყენებული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა. მაგალითად, თურქეთში, ისლაჰიას მუნიციპალიტეტის 2 ბანაკში, შექმნილია ქალთა კომიტეტები,⁵² რომლებმაც მნიშვნელოვანი როლი შეასრულეს შესაბამის სახელმწიფო ორგანოებამდე ქალების საჩივრებებისა და პრობლემების მიტანაში.

52. Report of the fact-finding mission to Turkey by Ambassador Tomáš Boček, Special Representative of the Secretary General on migration and refugees, 30 მაისი - 4 ივნისი, 2016 წ. ხელმისაწვდომია: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680699e93.

გენდერული ნიშნით ძალადობისგან ქალებისა და გოგონების სათანადოდ დასაცავად ხელმისაწვდომი უნდა იყოს შესაბამისი მექანიზმები, რათა შესაძლებელი იყოს მიმღებ ცენტრებში განთავსებული პირების მიერ შეტყობინების წარდგენა უსაფრთხოებისა და სხვა პრობლემურ საკითხებზე და მათი გათვალისწინება. უნდა შეიქმნას ინტერვენციისა და დაცვის ფორმალური სისტემები. გადაუდებელი დახმარების სამსახურის ნომერი თვალსაჩინო ადგილას უნდა განთავსდეს იქ, სადაც ტელეფონი ხელმისაწვდომია. საჭიროების შემთხვევაში, უნდა გატარდეს შესაბამისი ზომები, რათა ლტოლვილ და თავშესაფრის მაძიებელ ქალებს ჰქონდეთ წვდომა გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის მსხვერპლი ქალების თავშესაფრებზე.

თუ თავშესაფრის მაძიებელი ქალებისა და გოგონების განთავსების ან მიღების ცენტრები მდებარეობს სოფლად ან მოშორებულ ტერიტორიაზე, იქ უნდა დაიგეგმოს მობილური სასამართლოების ან სასამართლო მოხელეების, ასევე ადვოკატების რეგულარული ვიზიტები, რათა უზრუნველყოფილი იყოს სექსუალური ძალადობის შემთხვევების გამოძიება და სამართლებრივი დევნა.⁵³ დადასტურებულია, რომ ასეთი სასამართლოების ხელმისაწვდომობა განაპირობებს სექსუალური და გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის ფაქტების შეტყობინებისა და მსჯავრდების მაჩვენებლის ზრდას, ასევე სამართლებრივი სისტემის შესახებ საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებას.⁵⁴ ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სატრანზიტო ან მიმღებ ცენტრებსა და ბანაკებში ქალებისა და გოგონების მოწყვლადობის, ასევე, ჩვეულებრივი სახელმწიფო დაცვის სერვისებზე ხელმისაწვდომობის არარსებობის გამო.

53. Guidance note: Framework for measuring access to justice including specific challenges facing women, Council of Europe and UN Women, ხელმისაწვდომია: <https://rm.coe.int/168069cf4e>, Resolution and 2159 (2017).

54. United Nations High Commissioner for Refugees' Comprehensive Protection Framework on Access to Justice for Sexual and Gender-Based Violence Victims and Survivors, ხელმისაწვდომია: <https://cms.emergency.unhcr.org/documents/11982/51689/UNHCR%2C+Sexual+and+Gender-Based+Violence+against+Refugees%2C+Returnees+and+Internally+Displaced+Persons.+Guidelines+for+Prevention+and+Response%2C+2003/9591f62d-4f6a-4faf-8c03-df0d6bacf871>.

გენდერულად მგრძნობიარე მიღებისა და მხარდაჭერის სერვისები

მე-60 მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად, თავშესაფრის მაძიებლებისთვის ხელმისაწვდომი უნდა იყოს მხარდაჭერის სერვისები, რომლებიც გენდერულად მგრძნობიარე ფორმით უზრუნველყოფს დახმარებას და ქალების სპეციფიკური საჭიროებების დაკმაყოფილებას. ეს, შესაძლოა, მოიცავდეს ისეთი ზომების მიღებას, როგორებიცაა: დამატებითი ფსიქოსოციალური და კრიზისული კონსულტაცია; სამედიცინო დახმარება იმ პირებისთვის, რომლებმაც განიცადეს ტრავმა, ვინაიდან არაერთი თავშესაფრის მაძიებელი ქალი განიცდის სექსუალურ ძალადობას და ძალადობის სხვა ფორმებს. მხარდაჭერის სერვისები მიმართული უნდა იყოს ქალების გაძლიერებისკენ და მათ უნდა აძლევდეს ახალი ცხოვრების დაწყების საშუალებას ისეთი სერვისებით, როგორებიცაა განათლება და ტრენინგი.

ქალები (ან, სავარაუდოდ, მათი ქმრები), შესაძლოა, უარს ამბობდნენ სამედიცინო კონსულტაციის მიღებაზე კაცი ექიმების, განსაკუთრებით კი, გინეკოლოგებისგან. ამასთანავე, მამაკაცი თარჯიმნის პირობებში მათ შეიძლება გაუჭირდეთ საკუთარი აზრის გამოხატვა. ქალი სპეციალისტების არარსებობის შემთხვევაში, შესაძლებელია, გართულდეს ლტოლვილი და მიგრანტი ქალებისთვის ჯანდაცვის უზრუნველყოფა.⁵⁵

მნიშვნელოვანია ჯანმრთელობის მდგომარეობის განსაზღვრა შესაბამისი მკურნალობის ჩასატარებლად. გარდა ამისა, ტრავმის არსებობა დიდ გავლენას ახდენს იმაზე, თუ როგორ უნდა მოეპყრონ ქალს თავშესაფრის მინიჭების პროცესში, მათ შორის, გასაუბრების დროს, ასევე, როგორ უნდა განიხილებოდეს მისი ახსნა-განმარტება.⁵⁶ ქალი ლტოლვილები, რომლებიც განიცდიან პოსტტრამულ აშლილობას და დისოციაციის სიმპტომებს, მათ შორის, წარსულის მოგონებებს, შესაძლოა, საჭიროებდნენ გან-

55. nb. Report of the fact-finding mission by Ambassador Tomáš Boček, Special Representative of the Secretary General on migration and refugees, to Bosnia and Herzegovina and to Croatia, 2018 წლის 24-27 ივლისი და 26-30 ნოემბერი.

56. რეესურსები წამების და ტრავმის მსხვერპლებთან მუშაობის შესახებ ხელმისაწვდომია: <http://www.helenbamber.org/publications/>.

საკუთრებულ ზრუნვას და ყურადღებას. უნდა მომზადდეს კლინიკური პროტოკოლები, რომლებიც ლტოლვილ ქალებთან მომუშავეებს მათი მხარდაჭერის შესაძლებლობას მისცემს.⁵⁷

იმისთვის, რომ ქალებს ჰქონდეთ სათანადო და ადეკვატური წვდომა მკურნალობასა და სამედიცინო კონსულტაციაზე, რათა დაძლიონ გენდერის ნიშნით ძალადობის შედეგები და შეძლონ დაცვის შესახებ მოთხოვნის წარდგენა:

- ▶ კონსულტაცია, ფსიქოლოგიური მხარდაჭერა და ჯანდაცვა, მათ შორის, სექსუალური, რეპროდუქციული ჯანდაცვა და გაუპატიურების შემდგომი სპეციფიკური მზრუნველობა ამ ცენტრებში უზრუნველყოფილი უნდა იყოს გენდერული ნიშნით ძალადობის ყველა მსხვერპლისთვის;
- ▶ თავშესაფრის მაძიებელი და ლტოლვილი ყველა ქალისა და გოგონასთვის ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ჯანდაცვის ადეკვატური სერვისები სწორედ ისე, როგორც ფართო საზოგადოებისთვის;
- ▶ გოგონებს უნდა ჰქონდეთ ნებაყოფლობითი და ინფორმირებული თანხმობის გაცემის თავისუფლება და არ უნდა საჭიროებდნენ ნებართვას ქმრისგან, მშობლისგან, მეურვისა ან საავადმყოფოს ხელმძღვანელობისგან სექსუალური და რეპროდუქციული ჯანდაცვის სერვისებზე წვდომისთვის.

გენდერულად მგრძობიარე თავშესაფრის პროცედურები

გენდერის ნიშნით ძალადობა ხშირად ფესვგადგმულია სოციალურ და კულტურულ სტრუქტურებში, ნორმებსა და ფასეულობებში, რომლებიც მართავს საზოგადოებას და ხშირად გამყარებულია უარყოფისა და სიჩუმის კულტურით. ამან, შესაძლოა, სირთულეები შეუქმნას თავშესაფრის მაძიებელ ქალებს თავშესაფრის სისტემაში მოთხოვნების წარდგენისა და განმარტების კუთხით.

57. nb. 'A Protocol for Managing dissociative symptoms in refugee populations', Chessel et al (2019) The Cognitive Behaviour Therapist (2019) vol. 12 e27, ხელმისაწვდომია: www.cambridge.org/core/journals/the-cognitive-behaviour-therapist/article/protocol-for-managing-dissociative-symptoms-in-refugee-populations/1B09AB58101DF7AD547C6B72AFD5D16F/share/9c4f244dae3d8980094ec3d03fb961d2422cf5ae.

პროცედურები, რომლებიც ქალებს დაეხმარება გენდერული ნიშნით ძალადობის შესახებ შიშის გამჟღავნებასა და განმარტებაში, ხოლო, იმავდროულად, შეამცირებს მეორეული ვიქტიმიზაციის რისკებს, განხილულია ქვემოთ. ქალებს უნდა ჰქონდეთ სრულფასოვანი წვდომა დაცვის უფლებაზე და არ უნდა იყვნენ დამოკიდებულნი მეუღლეზე, პარტნიორსა ან მამაკაც ნათესავზე უსაფრთხოებისა და სტატუსის მიღების კუთხით.

არაერთ ქვეყანაში, გაუპატიურება და სექსუალური ძალადობა დაკავშირებულია სტიგმასა და სირცხვილთან, რაც მნიშვნელოვანი დაბრკოლებაა დევნის შიშის გამჟღავნების კუთხით.

როდესაც ქალებს ექცევიან, როგორც „ოჯახური ჯგუფის“ შემადგენელ ნაწილს ან ოჯახის მამაკაც წევრზე (მაგალითად, მეუღლე, ძმა) დამოკიდებულს, იკარგება მათი შიშის გამოკვლევისა და დაცვის ინდივიდუალური საფუძვლის იდენტიფიცირების შესაძლებლობა.

ინტერვიუები

ქალებს უნდა ჰქონდეთ ოჯახისგან განცალკევებით გამოკითხვის შესაძლებლობა (როგორც სკრინინგის დროს, ისე მატერიალური მოთხოვნის განხილვისას), რაც პრიორიტეტი უნდა იყოს. ზოგიერთი ქალი, რომელსაც განუცდია და/ან ეშინია გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის, შესაძლოა, ოჯახის წევრების, მათ შორის, მცირეწლოვანი ბავშვების წინაშე ამას არ ამჟღავნებდეს.

გენდერულად მგრძნობიარე პროცედურების კონტექსტში, მნიშვნელოვანია შემდეგი საკითხების უზრუნველყოფა:

- ▶ განმცხადებლის შესაძლებლობა, აირჩიოს სასურველი სქესის ინტერვიუერი და თარჯიმანი, ხოლო მისი სურვილი უნდა დაკმაყოფილდეს;
- ▶ ინტერვიუს დროს მოპოვებული ინფორმაციის კონფიდენციალურობის დაცვა;
- ▶ საჭიროების შემთხვევაში, შესვენებებით სარგებლობის უფლება;
- ▶ ქალის მეორეული ვიქტიმიზაციის ან მისთვის ხელახალი ტრავმის მიყენების თავიდან აცილება;

- ▶ საკმარისი დროის უზრუნველყოფა, რათა განმცხადებელმა დაამყაროს ნდობაზე დაფუძნებული ურთიერთობა. ეს მას მისცემს შესაძლებლობას, სრულად წარმოადგინოს ინფორმაცია მოთხოვნასთან დაკავშირებული გარემოებების შესახებ. დაჩქარებული პროცედურები ძალიან ხშირად ქმნის გამჟღავნების შემაფერხებელ ბარიერს;
- ▶ ინტერვიუ უნდა იყოს გენდერისა და კულტურის მიმართ მგრძობიარე; მას უნდა გაუძღვეს ინტერვიუერი, რომელსაც, საჭიროების შემთხვევაში, დაეხმარება მომზადებული და კვალიფიციური თარჯიმანი.

საქმისთვის მნიშვნელოვანი ინფორმაციის დაგვიანებით გამჟღავნება

თავშესაფრის მინიჭების შესახებ გადაწყვეტილების მიმღები პირები და სასამართლოები ხშირად ნაკლებად სანდოდ მიიჩნევენ ამ პროცესში მოგვიანებით გამჟღავნებულ ფაქტებს. ეს უარყოფით გავლენას ახდენს ქალებზე, რომლებსაც ზოგჯერ არ შეუძლიათ, პირველივე გამოკითხვისას ისაუბრონ მათ მიმართ გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის ბუნებასა და/ან მასშტაბზე. შესაძლოა, ეს განპირობებული იყოს შემდეგი მიზეზებით:

- ▶ ქალების მიმართ გენდერული ნიშნით ჩადენილი სხვადასხვა ტიპის ძალადობის ინტიმური ბუნება (განსაკუთრებით, გაუპატიურება და სექსუალური ძალადობა);
- ▶ გამჟღავნებით გამოწვეული შედეგების შიში (მაგალითად, შეიძლება ის მეუღლემ მიატოვოს და ამან გავლენა იქონიოს მისი დის გათხოვების შანსებზე);
- ▶ სირცხვილის და სტიგმის შინაგანი გრძნობები;
- ▶ ინტერვიუერის მიმართ შიში ან მისი მხრიდან მოპყრობა, განსაკუთრებით, თუ ინტერვიუერი უსაფრთხოების ძალების ან პოლიციის თანამშრომელია;
- ▶ პოსტტრავმული აშლილობის და სხვა ფსიქიკური სირთულეების გავლენა (იხ. ზემოთ);
- ▶ დაღლილობის ან ტრავმის განცდა მგზავრობის, პროცედურების, რთული და საფრთხის შემცველი განთავსებისა ან მიღების პირობების გამო.

მას შემდეგ, რაც ქალი თავს უსაფრთხოდ იგრძნობს და/ან ჩამოუყალიბდება ნდობა ადვოკატის, სოციალური მუშაკის, კონსულტანტის, არასამთავრობო ორგანიზაციის ან სხვა მრჩევლის მიმართ, იგი შეძლებს ფაქტების გამჟღავნებას. ასეთ შემთხვევაში, ავტომატურად არ უნდა ჩაითვალოს, რომ ქალის მიერ მოგვიანებით მოწოდებული ინფორმაცია არ არის სანდო.

შეცვლების ეფექტის არმქონე ან დაჩქარებული პროცედურები

ვინაიდან გენდერული ნიშნით თავშესაფრის მოთხოვნა კომპლექსური პროცესია, ხოლო ქალები განიცდიან სირთულეს თავიანთი მოთხოვნების სათანადოდ წარდგენისა და ინფორმაციის გამჟღავნების კუთხით, ხშირად შეჩერების ეფექტის არმქონე ან დაჩქარებული პროცედურები მათთვის არ არის შესაფერისი. არსებობს რეალური საფრთხე, რომ ასეთი პროცედურების პირობებში ქალებს დაცვაზე უარს ეტყვიან. თუ ტრავმის ან სექსუალური თუ გენდერული ნიშნით ძალადობის ინდიკატორები ნათელია, მათი პირდაპირი გაუმჟღავნებლობის შემთხვევაშიც, ქალები აღარ უნდა დაექვემდებარნენ შეჩერების ეფექტის არმქონე და/ან დაჩქარებულ პროცედურებს. ისინი უნდა გადაამისამართონ მხარდაჭერის სამსახურებში ან კონსულტაციისთვის, რათა შემჭიდროებულმა ვადებმა ხელი არ შეუშალოს გამჟღავნებას (დამატებითი ინფორმაცია იხ. ქვემოთ, გაძევების დაუშვებლობის შესახებ სექციაში).

გენდერულად მგრძობიარე დამატებითი პროცედურები, რომლებიც რეკომენდებულია PACE-ის მიერ

გენდერული ნიშნით მოტივირებული ძალადობის შემთხვევებისა და ლტოლვილთა ზოგადი პოლიტიკის მართვასთან დაკავშირებით, 2159 (2017) რეზოლუციაში, რომელიც ეხება ლტოლვილი ქალების და გოგონების დაცვას გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობისგან, PACE გასცემს რეკომენდაციას, რომ სახელმწიფოებმა მონაწილეობა მიიღონ და დააფინანსონ საცხოვრებელი ადგილის შეცვლის, სპეციალური დახმარებისა და ჰუმანიტარული განსახლების პროგრამები გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის მსხვერპლი ქალებისთვის, ან მხარი დაუჭირონ ოჯახის გაერთიანებას.

მაგალითი: ბადენ-ვიურტემბერგის ოლქი, გერმანია

სპეციალური კვოტების პროექტი, რომელიც მოქმედებს ბადენ-ვიურტემბერგის ოლქში, უზრუნველყოფს ძალადობის მსხვერპლი 1,100 ლტოლვილი ქალის მხარდაჭერას და დახმარებას. პროექტის მიზანია იმ ქალებისა და ბავშვების ევაკუაცია, რომლებმაც დაეშინ ხელში განიცადეს ძალადობა, მიადგათ ტრავმა და დაკარგეს მამაკაცი ნათესავები გენოციდის შედეგად. ბევრი მათგანი იუზიდა. თუმცა, პროგრამა ქრისტიანი და მუსლიმი ქალების დახმარებასაც ითვალისწინებს.

ოლქში 21 ქალაქია, რომლებიც ჩართულნი არიან ბენეფიციართა განსახლების, სოციალური დახმარებისა და ფსიქოლოგიური მკურნალობის პროცესში.⁵⁸

გენდერული სახელმძღვანელო პრინციპები

სახელმძღვანელო პრინციპები მნიშვნელოვანია, რათა შესაბამისმა აქტორებმა გაიაზრონ, როგორ დანერგონ გენდერულად მგრძობიარე მიდგომა თავშესაფრის მაძიებელი ქალებისა და გოგონების საჭიროებების უზრუნველსაყოფად, რომლებმაც განიცადეს გენდერული ნიშნით ძალადობა, ან ასეთი ძალადობის საფრთხის ქვეშ იმყოფებიან მასპინძელ ქვეყანაში ან გაძევებისას.

მნიშვნელოვანია, რომ თავშესაფრის მინიჭების პროცესი - საზღვართან მისვლის მომენტიდან დაცვის მინიჭებამდე ან გაძევებამდე - იყოს გენდერულად მგრძობიარე. გენდერული სახელმძღვანელო პრინციპები უნდა ეხებოდეს შემდეგ საკითხებს:

- ▶ გენდერულად მგრძობიარე მიღების პროცედურები;
- ▶ განსაკუთრებული მონყვლადობის, მათ შორის, გენდერული ნიშნით ძალადობის შედეგად დაზარალებულებისა და ასეთი ძალადობის საფრთხის ქვეშ მყოფების იდენტიფიცირება,

58. წყარო: Speech by Dr Michael Blume (Head, Special Quota Project, State Ministry of Baden- Württemberg) at the Citizenship and Immigration Committee, ხელმისაწვდომია: <https://open-parliament.ca/committees/immigration/42-1/39/dr-michael-blume-1/only/>.

მაგალითად, სამედიცინო ან სხვა ფორმის სკრინინგის მეშვეობით;

- ▶ საიმიგრაციო და სასაზღვრო სამსახურების თანამშრომლების, მათ შორის, მიმღები და გადანყვეტილების გამომტანი პირების მიერ ტრავმის და მისი ზემოქმედების ამოცნობა;
- ▶ უსაფრთხოებისა და დამატებითი მხარდაჭერის საჭიროების იდენტიფიცირება;
- ▶ ქალებისა და გოგონების დაცვის, ასევე მათი მოთხოვნების განხილვის ეროვნული და საერთაშორისო სტანდარტები;
- ▶ ჟენევის ლტოლვილთა კონვენციის გენდერულად მგრძნობიარე ანალიზი, მათ შორის: გენდერული ნიშნით განხორციელებული დევნის ფორმები, დევნის საფუძვლების გენდერულად მგრძნობიარე ინტერპრეტაცია და დაცვის სპეციფიკური მოთხოვნები;
- ▶ გასაუბრების პროცესში კონკრეტული გენდერის წარმომადგენელი ინტერვიუერისა და თარჯიმნის მოთხოვნა, ხარისხიანი თარჯიმნების საჭიროება;
- ▶ გენდერის გავლენა მოთხოვნის წარდგენასა და ინფორმაციის გამჟღავნებაზე;
- ▶ მოთხოვნის სანდოობის შეფასება გენდერული ლინზიდან;
- ▶ კულტურული, რელიგიური მგრძნობელობის ან პერსონალური ფაქტორების შესახებ ინფორმირებისა და რეაგირების გაუმჯობესება;
- ▶ გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის პრევენცია თავშესაფრის მოთხოვნის განხილვის პროცესში და რა უნდა გაკეთდეს ასეთი ძალადობის შემთხვევაში.

სახელმძღვანელო პრინციპები ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ყველა შესაბამისი მოხელისთვის, ხოლო ამ მოხელეებს და თარჯიმნებს უნდა უტარდებოდეთ ტრენინგები გენდერულად მგრძნობიარე პროცედურების შესახებ.

მაგალითი: გაერთიანებული სამეფო

გაერთიანებული სამეფოს ვიზების და იმიგრაციის სამსახური გამოსცემს სახელმძღვანელოს მესაზღვრეებისა და გადაწყვეტილების მიმღები პირებისთვის პროცედურების ყველა ასპექტის შესახებ. ის მოიცავს გენდერულ სახელმძღვანელო პრინციპებს: „გენდერის საკითხები თავშესაფრის მოთხოვნაში“;⁵⁹ რომელშიც განხილულია დაცვისა და მხარდაჭერის თემები, შესაბამისი ეროვნული და საერთაშორისო კანონმდებლობა და ჟენევის ლტოლვილთა კონვენციისადმი გენდერული მიდგომა. დოკუმენტი ასევე მოიცავს რეკომენდაციებს „ოჯახში ძალადობა: თავშესაფრის მაძიებლების მიერ ოჯახში ძალადობის შემთხვევებზე გაკეთებულ შეტყობინებაზე რეაგირება“.⁶⁰ გენდერთან დაკავშირებული სხვა რელევანტური საკითხები გათვალისწინებულია ზოგად პოლიტიკაში, მაგალითად, „თავშესაფრის მოთხოვნების სკრინინგი და გადამისამართება“.⁶¹

გაეროს ლტოლვილთა უმაღლესი კომისრის მიერ მომზადებული საერთაშორისო სახელმძღვანელო პრინციპები:

- ▶ ინსტრუქციები საერთაშორისო დაცვის შესახებ: გენდერთან დაკავშირებული დევნა, ლტოლვილთა სტატუსის შესახებ 1952 წლის კონვენციის 1A(2) მუხლისა და/ან მისი 1967 წლის დამატებითი ოქმის კონტექსტში, HCR/GIP/02/01 UNHCR;
- ▶ ინსტრუქციები საერთაშორისო დაცვის შესახებ No. 7: ლტოლვილთა სტატუსის შესახებ 1952 წლის კონვენციის 1A(2) მუხლისა და/ან მისი 1967 წლის დამატებითი ოქმის გამოყენება ტრეფიკინგის მსხვერპლების და ტრეფიკინგის საფრთხის წინაშე მყოფი პირების მიმართ, UNHCR HCR/GIP/06/07;

59. ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <https://www.gov.uk/government/publications/gender-issue-in-the-asylum-claim-process>.

60. ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <https://www.gov.uk/government/publications/domestic-abuse-responding-to-reports-of-domestic-abuse-from-asylum-seekers>.

61. ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <https://www.gov.uk/government/publications/asylum-screening-and-routing>.

- ▶ ინსტრუქციები საერთაშორისო დაცვის შესახებ No. 9: ლტოლვილის სტატუსის მოთხოვნა სექსუალური ორიენტაციის და/ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე, ლტოლვილთა სტატუსის შესახებ 1952 წლის კონვენციის 1A(2) მუხლისა და/ან მისი 1967 წლის დამატებითი ოქმის კონტექსტში, UNHCR HCR/GIP/12/09.

IV. მუხლი 61: გაძევების დაუშვებლობა

„[...] პიხადი ისგოხიების მოსმენის და გაგების იდეა, შემდეგ კი მათ შესახებ გადაწყვეტილების მიღება - ეს ახის მოკლედ გაძევების დაუშვებლობა!“

ღედი ბიანკუ, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მოსამართლე⁶²

მუხლი 61

1. მხაიეები იღებენ ყველა საჭიხო საკანონმდებლო ან სხვა ზომას გაძევების დაუშვებლობის პრინციპის დასაცავად, საუთაშოხისო სამაიხთღის საფუძველზე ახსებუღი ვადღებუღებების შესაბამისად.
2. მხაიეები იღებენ ყველა საჭიხო საკანონმდებლო ან სხვა ზომას, ხათა ქადღა მიმიახთ ქადღობის მსხვეჰპღები, ხომღებიც საჭიხო-ებენ დაცვას, მათი სგაგუსის ან საცხოვღებუღი ადღიღის მიუ-ხედავად, ახავითაი შემთხვევაში აი დააბჰუნონ აიცი ეთ ისეთ ქვეყანაში, სადაც მათ სიცოცხღეს საფიხთხე დაემუქღება ან, სადაც შეიღღება გახღენენ წამების, ახადამიანუი, ღიხსების შემღახვეღი მოპყიობის ან სასჯღის მსხვეჰპღები.

რას ნიშნავს გაძევების დაუშვებლობის პრინციპი?

ეს არის ადამიანის უფლებათა სამართლის ფუნდამენტური პრინციპი, რომლის თანახმადაც, სახელმწიფოს მოეთხოვება,

62. 'Non-refoulement as a principle of international law and the role of the judiciary in its implementation', Dialogue between judges 2017, p. 21, ხელმისაწვდომია: https://www.echr.coe.int/Documents/Dialogue_2017_ENG.pdf.

აღიაროს, **უზრუნველყოს და დაიცვას** ყველა იმ პირის უფლებები, რომლებიც მის იურისდიქციაში იმყოფებიან.⁶³ გაძევების დაუშვებლობის პრინციპი სახელმწიფოებს უკრძალავს ადამიანის ისეთ ქვეყანას ან ტერიტორიაზე გადაყვანას, სადაც მას დევნის ან უფლებების მძიმე დარღვევის რეალური საფრთხე ემუქრება. იგი ეფუძნება ლტოლვილთა საერთაშორისო სამართალს⁶⁴ და ექსტრადიციის შესახებ საერთაშორისო რეგულაციებს.⁶⁵

თუ ადამიანის უფლებების დარღვევა, რომელსაც ტერიტორიიდან გაყვანა ან გაძევება გამოიწვევს, ეხება აბსოლუტურ უფლებას, როგორცაა, მაგალითად, სიცოცხლის უფლება, წამებისგან, არა-ადამიანური და/ან დამამცირებელი მოპყრობის ან დასჯისგან დაცვის, ასევე მონობისგან დაცვის უფლება, *გაძევების დაუშვებლობის* პრინციპი არის აბსოლუტური და არ ექვემდებარება რაიმე გამონაკლისს კანონსა თუ პრაქტიკაში.⁶⁶

საერთაშორისო სამართლის თანახმად, გაძევების დაუშვებლობის პრინციპი, შესაძლოა, აგრეთვე ამოქმედდეს სხვა აბსოლუტური უფლებების **უხეში დარღვევისას**, როგორცაა უკანონო თავისუფლების აღკვეთისგან დაცვისა (ევროპული კონვენციის მე-5 მუხლი) ან საქმის სამართლიანი განხილვის უფლება (ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლი), იმის მიხედვით, რამდენად მძიმეა დარღვევა.

პირდაპირი ან ირიბი გაძევება

გაძევება შეიძლება იყოს პირდაპირი - წარმომავლობის ქვეყანაში, ან ირიბი - მესამე ქვეყანაში, რომელიც შემდგომ ქალს გააძევებს იქ, სადაც მას საფრთხე ემუქრება.⁶⁷ ეს პრინციპი,

63. ECHR article 1: The High Contracting Parties shall secure to everyone within their jurisdiction the rights and freedoms defined in Section I of this Convention, ხელმისაწვდომია: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf.

64. Article 33 Geneva Refugee Convention.

65. Article 3, UN Model Treaty on Extradition 14 December 1990 adopted by General Assembly Resolution 45/116, amended by General Assembly Resolution 52/88, ხელმისაწვდომია: https://www.unodc.org/pdf/model_treaty_extradition.pdf, European Convention on the Suppression of Terrorism (adopted 27 January 1977).

66. Saadi v Italy, საჩივარი No. 37201/06, იხ. პუნქტები 125-127, ხელმისაწვდომია: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:\[%22001-85276%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:[%22001-85276%22]).

67. იხ. TI v United Kingdom, საჩივარი No. 43844/98, 2000 წლის 7 მარტი.

შესაძლოა, ამოქმედდეს მესამე ქვეყნის პროცედურებთან მიმართებით, თუ ქალი იმყოფება ისეთ ადგილზე გადაყვანის რისკის ქვეშ, სადაც მას არ ექნება წვდომა უსაფრთხო განთავსებაზე, დაემუქრება უსახლკარობა ან სექსუალური ძალადობა განთავსების ადგილზე ან მიმღებ ცენტრებსა თუ ბანაკებში.⁶⁸ გაძევების მომეტებულ რისკს შეიცავს დაჩქარებული და შეჩერების ეფექტის არმქონე პროცედურები. როდესაც სახელმწიფო განმცხადებელს სთავაზობს „უსაფრთხო“ ქვეყანაში გადაყვანას, ევროპული სასამართლოს თანახმად, გამგზავნი სახელმწიფოს მოვალეობაა, შეაფასოს რისკები, რომლის წინაშეც შეიძლება აღმოჩნდეს განმცხადებელი მიმღებ ქვეყანაში. გარდა ამისა, უნდა შეფასდეს თავშესაფრის მოთხოვნის პროცესში არსებული ხარვეზები და უარი თავშესაფრის ეფექტიანი პროცედურის ხელმისაწვდომობაზე (იხ. *Ilias v. Hungary* (2019)).⁶⁹

როდის შეიძლება ამოქმედდეს გაძევების დაუშვებლობასთან დაკავშირებული ვალდებულებები ქალების მიმართ?

ჟენევის ლტოლვილთა კონვენციისგან განსხვავებით,⁷⁰ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციისა და სტამბოლის კონვენციის თანახმად, გაძევების დაუშვებლობა ვრცელდება გაძევების ყველა შემთხვევაზე, ეროვნული უსაფრთხოების საკითხების (მაგალითად, *Chahal v. UK* (1996))⁷¹ ან სხვა ძლიერი საზოგადოებრივი ინტერესების მიუხედავად. გაძევების რისკი ქალებთან დაკავშირებით, შესაძლოა, წარმოიშვას შემდეგი ტიპის საქმეებში:

68. იხ. მაგ. *MSS v Belgium and Greece* (2011), ხელმისაწვდომია: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-103050>, *Tarakhel v Switzerland* (2014), ხელმისაწვდომია: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-148070>.

69. იხ. *Ilias and Ahmed v Hungary*, Application no. 47287/15, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-198760>.

70. იხ. მაგ. *Sidikovy v Russia*, Application No. 73455/11, 2013 წლის 20 ივნისის გადაწყვეტილება, პ. 149 „კონვენციის მე-3 მუხლით უზრუნველყოფილი დაცვა, ნებისმიერ შემთხვევაში, უფრო ფართოა, ვიდრე გაეროს ლტოლვილთა სტატუსის შესახებ 1951 წლის კონვენციის 32-ე და 33-ე მუხლებით უზრუნველყოფილი“.

71. *Chahal v United Kingdom*, საჩივარი No. 22414/93, ხელმისაწვდომია: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-58004%22>].

- ▶ როდესაც ისინი ვერ ადასტურებენ კონვენციით გათვალისწინებული საფუძვლის არსებობას სავარაუდო საფრთხესთან დაკავშირებით;
- ▶ როდესაც ისინი არიან ლტოლვილები, თუმცა მათ არ იცავს ჟენევის ლტოლვილთა კონვენცია, 1F მუხლის შესაბამისად (ომის დამნაშავეები, ადამიანები, რომლებსაც მძიმე არაპოლიტიკური დანაშაული აქვთ ჩადენილი წარმოშობის ქვეყნის გარეთ ლტოლვილად მიღებამდე ან პირი, რომელსაც ბრალი მიუძღვის გაერთიანებული ერების მიზნებისა და პრინციპების საწინააღმდეგო ქმედებების ჩადენაში);
- ▶ როდესაც ისინი ტერიტორიაზე კანონიერად იმყოფებიან, როგორც ლტოლვილები, თუმცა, ეროვნული უსაფრთხოების ან საზოგადოებრივი წესრიგის საფუძველზე, გაძევება ემუქრებათ (ჟენევის ლტოლვილთა კონვენციის 32-ე მუხლი);
- ▶ როდესაც ისინი ტერიტორიაზე იმყოფებიან კანონიერად, როგორც ლტოლვილები, ან უკანონოდ, თუმცა დაცულები არ არიან გაძევებისგან ჟენევის ლტოლვილთა კონვენციის 33-ე მუხლის საფუძველზე (თუ ისინი საფრთხეს უქმნიან იმ ქვეყნის უსაფრთხოებას, სადაც იმყოფებიან, ან მსჯავრდებულები არიან განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულის ჩადენისთვის და საზოგადოებისთვის საფრთხეს წარმოადგენენ);
- ▶ თუკი მათ უარი ეთქვათ ლტოლვილის სტატუსის დადგენის პროცედურებზე სამართლიან წვდომაზე, განსაკუთრებით, თუ ამ პროცესში მნიშვნელოვანი პროცედურული ხარვეზებია გამოვლენილი;
- ▶ (ზოგჯერ) ადამიანთა მასობრივი შემოსვლის შემთხვევებში.

ევროკავშირის საბჭოს 2001 წლის 20 ივლისის დირექტივა 2001/55/EC გადაადგილებულ პიხთა მასობრივი შემოსვლის შემთხვევაში მათთვის დროებითი დაცვის მინიჭებისა და წევრ სახელმწიფოთა შორის ასეთ პიხთა მიღებისა და შესაბამის შედეგებზე პასუხისმგებლობის გადანაწილების მინიმალური სტანდარტების შესახებ ადგენს, რისი გაკეთება მოეთხოვებათ ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებს ადამიანთა მასობრივი შემოსვლის შემთხვევებში.

საქმეში N v. Sweden⁷² სასამართლომ დაადგინა, რომ ავღანელი ქალის გაძევება ავღანეთში იყო გაძევების დაუშვებლობის პრინციპისა და ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლის დარღვევა, ვინაიდან:

„ქალები ავღანეთში არასათანადო მოპყრობის განსაკუთრებული რისკის ქვეშ იმყოფებიან, თუ აღიქმება, რომ ისინი არ შეესაბამებიან საზოგადოების მიერ, ტრადიციით ან სამართლებრივი სისტემით მათთვის მიწერილ გენდერულ როლებს. ამრიგად, UNHCR-ის დაკვირვების მიხედვით, ავღანელი ქალები, რომლებიც ნაკლებად კონსერვატიული ცხოვრების სტილს ირჩევენ, ან უკან ბრუნდებიან ირანსა ან ევროპაში ცხოვრების შემდეგ, აღიქმებიან, როგორც ღრმად ფესვგადგმული სოციალური და რელიგიური ნორმების დამრღვევები. შედეგად, შესაძლოა, ისინი დაექვემდებარონ ოჯახში ძალადობას ან დასჯის სხვა ფორმებს, როგორცაა, მაგალითად, იზოლაცია, სტიგმატიზაცია, ასევე, ღირსების სახელით ჩადენილი დანაშაულები იმ ადამიანების მიმართ, რომლებსაც ბრალად ედებათ ოჯახის, თემის ან ტომის შერცხვენა. სოციალური ქცევის კოდექსის რეალური ან აღქმული დარღვევა მოიცავს არა მხოლოდ ქცევას ოჯახის ან თემის კონტექსტში, არამედ, ასევე სექსუალურ ორიენტაციას, პროფესიული კარიერისკენ სწრაფვას ან, უბრალოდ, უთანხმოებებს იმასთან დაკავშირებით, როგორ წარიმართება ოჯახური ცხოვრება.“

სასამართლომ დაადგინა, რომ, ვინაიდან [მომჩივანი] შვედეთში თითქმის 6 წელი ცხოვრობდა და, ამასთანავე, მან სცადა ქმართან განქორწინება, ეს მას „შურისძიების სხვადასხვა კუმულაციური რისკის ქვეშ აყენებდა (რაც ექცევა კონვენციის მე-3 მუხლის მოქმედების ფარგლებში) მეუღლის, მეუღლის ოჯახის, საკუთარი ოჯახისა და ავღანური საზოგადოების მხრიდან.“

72. N v. Sweden, საჩივარი No. 23505/09, 2010 წლის 20 ივლისის გადაწყვეტილება, ხელმისაწვდომია: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-99992"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{).

„უსაფრთხო“ მესამე ქვეყანაში გადაყვანა

შესაძლებელია, სახელმწიფომ თავშესაფრის მაძიებელი გადაყვანოს მესამე ქვეყანაში ისე, რომ არ განიხილოს მისი მოთხოვნა თავშესაფრის შესახებ, თუ არსებობს უსაფრთხო მესამე ქვეყანა, რომელიც პასუხისმგებელია ამ მოთხოვნაზე. თუ ორივე სახელმწიფო ევროკავშირის წევრია, „გადაყვანა“ ხორციელდება დუბლინის რეგულაციის⁷³ საფუძველზე. ასეთ დროს მიმღები სახელმწიფო ან უკვე არის პასუხისმგებელი მოთხოვნაზე, ან მან უნდა აიღოს ეს ვალდებულება „იერარქიული კრიტერიუმების“ თანახმად. ეს კრიტერიუმები მოიცავს ფართო ჰუმანიტარულ მიზნებს და ითვალისწინებს ოჯახური ცხოვრების დაცვას, ასევე, საჭიროების შემთხვევაში, ბავშვების გაერთიანებას ოჯახთან. როდესაც ორივე ან ერთ-ერთი სახელმწიფო არ არის ევროკავშირის წევრი, გადაყვანა დასაშვებია, თუ ქვეყანა „უსაფრთხოდ“ მიიჩნევა.

ყველა შემთხვევაში, სახელმწიფოს მოეთხოვება, შეაფასოს, იქმნება თუ არა პირდაპირი ან ირიბი *გაძევების* რისკი, სტამბოლის კონვენციის 61-ე მუხლის დარღვევით. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ქალებთან დაკავშირებული შემდეგი ტიპის საქმეებში:

- ▶ როდესაც ქალი გაექცა მოძალადე ქმარს, პარტნიორს ან ოჯახის სხვა წევრს, რომელიც იმყოფება და/ან ეძებს თავშესაფარს იმ სახელმწიფოში, სადაც იგი უნდა დააბრუნონ;
- ▶ როდესაც ქალი არის ოჯახის ნაწილი, სადაც განიცდის ძალადობას და შემოთავაზებულია მთლიანი ოჯახის გადაყვანა;
- ▶ როდესაც გამგზავნ სახელმწიფოში არიან ძალადობის მსხვერპლები;
- ▶ როდესაც თავშესაფრის პროცესში არსებული ხარვეზები და უარი თავშესაფრის ეფექტიანი პროცედურის ხელმისაწვდომობაზე, ზოგადად ან გენდერული ნიშნით, ქმნის ზიანის

73. Regulation (EU) No 604/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an application for international protection lodged in one of the Member States by a third-country national or a stateless person (recast).

საფრთხეს მიმღებ სახელმწიფოში ან წარმოშობს ირიბი გაძევების რისკს.

- ▶ ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოები ასევე ინფორმირებულნი უნდა იყვნენ დაცვის დირექტივის შესახებ და იყენებდნენ მას.⁷⁴ დირექტივა ადგენს წესებს, რომლებიც ხელს უწყობს უკვე მიღებული დაცვის ზომების (მაგალითად, ამკრძალავი ან დამცავი ორდერები) გატარებას სახელმწიფოებში. ისინი, აგრეთვე, უნდა იყვნენ ინფორმირებულნი მსხვერპლთა უფლებების დირექტივის შესახებ და იყენებდნენ მას.⁷⁵

74. Directive 2011/99/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on the European Protection Order.

75. Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime and replacing the Council Framework Decision 2001/20/JHA.

V. დასკვნა

სტამბოლის კონვენციის მე-60 და 61-ე მუხლების განხორციელება კონვენციის დებულებათა ჩარჩოს ფარგლებში უნდა განამტკიცებდეს საერთაშორისო დაცვის არსებულ მექანიზმებს, რომლებიც ხელმისაწვდომია თავშესაფრის მაძიებლებისა და მიგრანტი ქალებისთვის. კონვენციასა და მის განმარტებით ანგარიშში წარმოდგენილ დეტალებს ფუნდამენტური მნიშვნელობა აქვს ქალთა მიმართ გენდერული ნიშნით ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის ბუნების, მისი გავლენის გასააზრებლად. სტამბოლის კონვენცია, აგრეთვე, განსაზღვრავს მოთხოვნებს ქალების მიმართ გენდერული ნიშნით ძალადობის პრევენციის კუთხით და მისგან დასაცავად, ამასთანავე, ითვალისწინებს მხარდაჭერის დამატებით საშუალებებს, რათა ქალებს ჰქონდეთ წვდომა დაცვის მექანიზმებზე.

კონვენცია მხარე სახელმწიფოებისგან ითხოვს, რომ გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობა აღიარონ, როგორც დევნის ფორმა და უზრუნველყონ ლტოლვილთა შესახებ ჟენევის კონვენციაში ჩამოთვლილი საფუძვლების განმარტება გენდერულად მგრძნობიარე ფორმით. შედეგად, ქალების მიერ განცდილი ზიანის ფორმები და მიზეზები, რომელთა გამოც, მათ მოსალოდნელი საფრთხის შიში აქვთ, უფრო მეტად იქნება იდენტიფიცირებული და აღიარებული, როგორც დაცვის საფუძველი.

გენდერულად მგრძნობიარე მიღების პროცედურების, ინსტრუქციებისა და მხარდაჭერის სერვისების არსებობა შეამცირებს თავშესაფრისა და იმიგრაციის სისტემებში ყოფნისას ქალების მიერ დამატებითი ზიანის განცდას გენდერული ნიშნით, ასევე, ხელს შეუწყობს მათ, გაამჟღავნონ რელევანტური ინფორმაცია, რაც უზრუნველყოფს მათი მოთხოვნების განხილვას და გადაწყვეტილების სწრაფად მიღებას. სტამბოლის კონვენციის ამ

დებულებებმა, ერთობლიობაში, შესაძლებელია, მნიშვნელოვნად გააძლიეროს დაცვის შესახებ ქალების მიერ წარდგენილი მოთხოვნების აღიარების პერსპექტივა ისეთი პროცესის ფარგლებში, სადაც მინიმუმამდეა დაყვანილი მეორეული ზიანის რისკი.

VI. საკონტროლო ჩამონათვალი

ქვემოთ წარმოდგენილი საკონტროლო ჩამონათვალი სახელმწიფოებს დაეხმარება საკანონმდებლო, პოლიტიკისა და პრაქტიკის ქრილში ისეთი ღონისძიებების შემუშავებასა და განხორციელებაში, რომლებიც ხელს შეუწყობს სტამბოლის კონვენციის მე-60 და 61-ე მუხლების იმპლემენტაციას:

- ❑ უზრუნველყოფილი იყოს გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის აღიარება, როგორც დევნის ფორმა, ლტოლვილთა სტატუსის შესახებ 1951 წლის კონვენციის 1A(2) მუხლის შესაბამისად;
- ❑ უზრუნველყოფილი იყოს სტამბოლის კონვენციის 33-ე-მე-40 მუხლებში იდენტიფიცირებული ქალთა მიმართ ძალადობის ფორმების აღიარება, როგორც გენდერული ნიშნით ჩადენილი ზიანი, რომელიც, შესაძლოა, უტოლდებოდეს დევნას;
- ❑ იმის უზრუნველყოფა, რომ სქესის და/ან გენდერული ნიშნით დისკრიმინაცია, მათ შორის, სტიგმა, შერცხვენა და გარიყვა გენდერული ნიშნით ძალადობის შედეგად, აღიარებული იყოს, როგორც ზიანის ფორმა, რომელიც, შესაძლოა, უტოლდებოდეს დევნას;
- ❑ იმის უზრუნველყოფა, რომ კანონი გადაწყვეტილების მიმღებ პირებს აძლევდეს შესაძლებლობას, აღიარონ - თუ წარმომავლობის ქვეყანაში პოლიტიკის ან კანონის დარღვევისთვის ან მათი მოთხოვნების შეუსრულებლობისთვის მოქმედი სანქცია ან სასჯელი არაპროპორციულად მკაცრია და აქვს გენდერული განზომილება, ეს არის დევნა;
- ❑ იმის უზრუნველყოფა, რომ წარმოშობის ქვეყანაში არსებული დაცვის შეფასება ითვალისწინებდეს მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობის გენდერულ განზომილებას, მათ შორის,

- სამართლებრივ ჩარჩოს და ქალების პრაქტიკულ შესაძლებლობას, ჰქონდეთ წვდომა დაცვის არსებულ საშუალებებზე;
- ❑ წარმოშობის ქვეყნის შესახებ რელევანტურ ინფორმაციაზე წვდომის უზრუნველყოფა, რათა გადაწყვეტილების მიმღებმა პირებმა დაადგინონ ზიანის რისკი და ეფექტიანი დაცვის ხელმისაწვდომობის არსებობა, ხოლო ასეთი დაცვის არარსებობის შემთხვევაში კი შეაფასონ რამდენად არსებობს წარმოშობის ქვეყანაში ალტერნატიული საცხოვრებელი ადგილი;
 - ❑ განხილვის დროს უზრუნველყოფილი იყოს განმცხადებლის პირადი გარემოებები, წარმოშობის ქვეყანაში არსებული მხარდაჭერის სერვისებისა და მათი პრაქტიკული ხელმისაწვდომობის შესახებ ინფორმაციის მხედველობაში მიღება;
 - ❑ თავშესაფრის მოთხოვნის განხილვის დროს სამართლებრივი საკითხების შეფასებისას დისკრიმინაციისა და პატრიარქალური დამოკიდებულებების გათვალისწინება, რომლებსაც, სავარაუდოდ, ქალები აწყდებიან.

ჟენევის დეკლარაცია კონვენციით გათვალისწინებული საფუძვლების ინტეგრაცია გენდერულად მგხდნობიაზე ფოხმით:

- ❑ ჟენევის ლტოლვილთა კონვენციით გათვალისწინებული თითოეული საფუძვლის ინტერპრეტაციის უზრუნველყოფა გენდერული ასპექტების გათვალისწინებით და მათი განმარტება სახელმძღვანელო დოკუმენტებში;
- ❑ კერძოდ, გენდერის, როგორც კონკრეტული სოციალური ჯგუფის არსებობის საფუძვლის აღიარების უზრუნველყოფა.

სატრენინგო და მიმღებ ცენტრებში ქაღთა უსაფრთხოებასთან დაკავშირებით:

- ❑ მიღების და სკრინინგის საკმარისი და ადეკვატური საშუალებების უზრუნველყოფა, რომლებიც შექმნილია, რათა გათვალისწინებული იყოს ქალების მიერ წარდგენილი საჩივრების გენდერული ასპექტები და მათი გენდერული საჭიროებები მთელი პროცესის განმავლობაში;
- ❑ მიმღები და განთავსების ცენტრების ისეთ ადგილებში მდებარეობის უზრუნველყოფა, სადაც ქალები იქნებიან უსაფრთხოდ

და ექნებათ წვდომა შესაბამის სერვისებზე, მათ შორის, სამედიცინო, სოციალურ და იურიდიულ დახმარებაზე, სკოლებსა და სავაჭრო ობიექტებზე;

- რელევანტური სპეციალური საჭიროებების მხედველობაში მიღება განმცხადებლის და მისი ოჯახის წევრების განთავსების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას. მაგალითად, მობილობასა ან ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებული საჭიროებების, ფსიქიკური და ფიზიკური ჯანმრთელობის მდგომარეობის გათვალისწინება;
- ალტერნატიული განთავსების უზრუნველყოფა, თუ ეს აუცილებელია სექსუალური და გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის, ოჯახში ძალადობის, ადამიანთა ტრეფიკინგის, წამების ან ფიზიკური და ფსიქოლოგიური ძალადობის სხვა ფორმების მსხვერპლთა უსაფრთხოებიდან გამომდინარე;
- აღნიშნულ ცენტრებში ქალი სოციალური მუშაკების, თარჯიმნების, პოლიციელების და დაცვის თანამშრომლების უზრუნველყოფა;
- ცალკე დასაძინებელი სივრცის გამოყოფა მარტოხელა ქალებისთვის (18 წლამდე ასაკის ბავშვებით ან ბავშვების გარეშე) და ცალკე, კარგად განათებული სააბაზანოების უზრუნველყოფა ქალებისთვის;
- უსაფრთხო სივრცეების შექმნა თითოეულ სატრანზიტო და მიმღებ ცენტრში;
- საჭიროების შემთხვევაში, გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის მსხვერპლი ქალების თავშესაფრებზე ლტოლვილი და თავშესაფრის მაძიებელი ქალების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა;
- სასწავლო პროგრამების ორგანიზება გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის მსხვერპლთა იდენტიფიცირების და დახმარების შესახებ სოციალური მუშაკების, პოლიციელებისა და დაცვის თანამშრომლებისთვის, რომლებიც ამ ცენტრებში მუშაობენ;
- საინფორმაციო მასალის შემუშავება წარმოშობის ქვეყნების ენებზე, გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის

მსხვერპლთათვის ხელმისაწვდომი დახმარების სერვისების შესახებ, მათ შორის, შეტყობინების და საჩივრის წარდგენის მექანიზმებზე;

- ❑ „სექსუალური და გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის მსხვერპლთათვის მართლმსაჯულებაზე ხელმისაწვდომობის შესახებ“ გაეროს ლტოლვილთა უმაღლესი კომისრის კომპლექსური ჩარჩოს შესაბამისად, ამ ცენტრებში მობილური სასამართლოების ან სასამართლო მოხელეებისა და ადვოკატების რეგულარული ვიზიტები, ასევე, ამ ვიზიტების დოკუმენტირება სექსუალური ძალადობის შემთხვევების გამოძიებისა და სამართლებრივი დევნის უზრუნველსაყოფად;
- ❑ აღნიშნულ ცენტრებში კონსულტაციის, ფსიქოლოგიური მხარდაჭერისა და ჯანდაცვის, მათ შორის, სექსუალური და რეპროდუქციული ჯანდაცვისა და სპეციფიკური, გაუპატიურების შემდგომი მზრუნველობის უზრუნველყოფა მათთვის, ვინც განიცადა გენდერული ნიშნით ძალადობა წარმოშობის, სატრანზიტო ან საბოლოო დანიშნულების ქვეყანაში;
- ❑ ქალებისა და გოგონებისთვის ფინანსურად ხელმისაწვდომი და ადეკვატური ისეთივე ჯანდაცვის სერვისების უზრუნველყოფა, როგორც ფართო საზოგადოებისთვის არის ხელმისაწვდომი, მიგრანტის, იმიგრანტის, ლტოლვილის ან თავშესაფრის მაძიებლის სტატუსის მიუხედავად;
- ❑ გოგონებისთვის ნებაყოფლობითი და ინფორმირებული თანხმობის გაცემის შესაძლებლობის უზრუნველყოფა, რათა ისინი არ საჭიროებდნენ ნებართვას ქმრისგან, მშობლისგან, მეურვისა ან საავადმყოფოს ხელმძღვანელობისგან სექსუალური და რეპროდუქციული ჯანდაცვის სერვისებზე წვდომისთვის.

თავშესაფრის პირობელებთან დაკავშირებით:

- ❑ ქალებისთვის თავშესაფრის პროცედურებზე წვდომის უზრუნველყოფა საზღვრებზე და ნებისმიერ ადგილას;
- ❑ თავშესაფრის შესახებ კანონების, პრაქტიკებისა და პროცედურების შემუშავება საკმარისი გენდერული მგრძობელობით, რათა ქალებმა შეძლონ თავშესაფრის შესახებ მოთხოვნების

წარდგენა, ხოლო ეს მოთხოვნები სათანადოდ განიხილებო-
დეს და თავიდან იყოს აცილებული გაძევების რისკი;

- გენდერულად მგრძობიარე თავშესაფრის პროცედურების იმპლემენტაცია ქალი თანამშრომლების უზრუნველყოფით; განმცხადებლებისთვის კომპეტენტური, სათანადოდ მომზადებული თარჯიმნების შეთავაზებით, მათი მოთხოვნის შესაბამისად; ერთი და იმავე ოჯახის წარმომადგენელ ქალებსა და კაცებთან ცალ-ცალკე გასაუბრების უზრუნველყოფით და ინტერვიუების კონფიდენციალურობის დაცვით;
- თანამშრომლებისა და თარჯიმნებისთვის ტრენინგების უზრუნველყოფა გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის შემთხვევების გამოვლენის თაობაზე, რათა მათ წარმოშობის ქვეყნებთან დაკავშირებით გამოიყენონ გენდერულად სპეციფიკური ინფორმაცია, მათ შორის, ქალთა სასქესო ორგანოების დასახიჩრებისა და იძულებითი ქორწინების შემთხვევების გავრცელების შესახებ;
- გადაწყვეტილების მიმღები პირებისთვის სათანადო ტრენინგისა და მომზადების უზრუნველყოფა იმის შესახებ, როგორ ამოიციონ ქალთა მიმართ გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობა ლტოლვილთა შესახებ კონვენციის ფარგლებში.

გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის შემთხვევების მახთვისა და რტოდვირთა პოდიტიკასთან დაკავშირებით:

- განსახლების და საცხოვრებელი ადგილის შეცვლის პროგრამებში მონაწილეობა, ვინაიდან ეს პროგრამები არის თავშესაფრის მაძიებლებისა და ლტოლვილების ევროპაში ჩასვლის ყველაზე უსაფრთხო გზა, ასევე ახალი და უსაფრთხო ლეგალური გზების დანერგვა ქალებისა და გოგოების უსაფრთხო გადაყვანის უზრუნველსაყოფად;
- დახმარებისა და ჰუმანიტარული განსახლების სპეციფიკური პროგრამების დაფინანსება გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობის მსხვერპლი ქალებისთვის, გერმანიის ბადენ-ვიურტემბერგის ოლქის „სპეციალური კვოტების პროექტის“ მიხედვით;

- ❑ გენდერული ნიშნით ძალადობის მსხვერპლთა დაცვის მექანიზმების დანერგვა საზღვრებზე;
- ❑ ძალადობის მსხვერპლთა დაცვის სტანდარტების პატივისცემა სერვისის კერძო მიმწოდებლების მხრიდან, რომლებიც კონტრაქტის საფუძველზე უზრუნველყოფენ თავშესაფრის მაძიებელთა მომსახურებას და განთავსებას. ამ მიზნით, მონიტორინგის მექანიზმის დანერგვა, რომელიც მოიცავს მიგრაციის სამსახურის თანამშრომელთა რეგულარულ ვიზიტებს;
- ❑ ლტოლვილი ქალებისთვის განკუთვნილი სოციალური და ეკონომიკური ინტეგრაციის პროგრამების დაფინანსება, კერძოდ: ენის კურსების უზრუნველყოფა, დიპლომების აღიარება, დასაქმებაზე წვდომის ხელშეწყობა და გენდერული თანასწორობის შესახებ განათლების მიწოდება.

ლტოლვილების და თავშესაფრის მაძიებლების, მათ შორის, ქალების წინააღმდეგ დისკრიმინაციასთან ბრძოლა:

- ❑ ცნობიერების ასამაღლებელი კამპანიების დაწყება საზოგადოებაში ლტოლვილებისა და თავშესაფრის მაძიებლების მიერ შეტანილი დადებითი წვლილის შესახებ;
- ❑ ლტოლვილების და თავშესაფრის მაძიებლების, მათ შორის, ქალების მიმართ დისკრიმინაციისა და ძალადობის მკაცრად დაგმობა და დასჯა.

გაძევების დაუშვებლობა:

- გაძევებისგან ქალების ადეკვატურად დაცვის უზრუნველყოფა;
- იმ სპეციფიკური სირთულეების აღიარება, რომლებსაც გენდერული ნიშნით ძალადობის მსხვერპლები აწყდებიან ინფორმაციის სრულად გამჟღავნების კუთხით, ასევე, გენდერულად მგრძობიარე პროცესის უზრუნველყოფა, რომელიც ქალებს პროცედურებზე წვდომის და მოთხოვნების სათანადოდ წარდგენის საშუალებას აძლევს;
- იმის უზრუნველყოფა, რომ დაჩქარებული და სუსპენზიური ძალის არმქონე პროცედურები არ ზღუდავდნენ ქალების მიერ დაცვის შესახებ მოთხოვნების წარდგენის შესაძლებლობას და არ იწვევდეს გაძევებას;
- ქალთა მიმართ ძალადობის მსხვერპლები, რომლებსაც ესაჭიროებათ დაცვა, თავიანთი სტატუსის ან საცხოვრებლის მიუხედავად, არავითარ შემთხვევაში არ დააბრუნონ ისეთ ქვეყანაში, სადაც მათ სიცოცხლეს საფრთხე შეექმნება ან, სადაც შეიძლება გახდნენ წამების, არაჰუმანური, დამამცირებელი მოპყრობის ან დასჯის მსხვერპლები.

VII. ძირითადი რესურსები

ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია CM/Rec(2019)1 სექსიზმთან ბრძოლის და მისი პრევენციის შესახებ, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <https://rm.coe.int/cm-rec-2019-1-on-preventing-and-combating-sexism/168094d894>

წვერი სახელმწიფოების მიმართ ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია Rec(2002)5 ქალების ძალადობისგან დაცვის შესახებ (2002), ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016805e2612>

წვერი სახელმწიფოების მიმართ ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია n° R(79)10 ქალი მიგრანტების შესახებ, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <https://rm.coe.int/native/0900001680506f32>

ევროპის საბჭოს სამოქმედო გეგმა (2017-2019) ევროპაში ლტოლვილი და მიგრანტი ბავშვების დაცვის შესახებ, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=090000168071484e

ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის რეზოლუცია 2244 (2018) მიგრაციის შესახებ, გენდერული პერსპექტივიდან: ქალების, როგორც ინტეგრაციის ძირითადი აქტორების გაძლიერება, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.aspx?fileid=25183>

ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის რეზოლუცია 2159 (2017) გენდერული ნიშნით დევნიდან ქალების და გოგონების დაცვის შესახებ, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails-EN.asp?FileID=23700>

ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის რეზოლუცია 1765 (2010) გენდერული ნიშნით თავშესაფრის მოთხოვნების შესახებ, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17915>

ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის რეზოლუცია 2159(2017) ლტოლვილი ქალების და გოგონების გენდერული ნიშნით ძალადობისგან დაცვის შესახებ, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=23700&lang=en>

ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის რეზოლუცია 1765 (2010) გენდერული ნიშნით თავშესაფრის მოთხოვნების შესახებ, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=17915&lang=en>

ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის რეზოლუცია 1940(2010) გენდერული ნიშნით თავშესაფრის მოთხოვნების შესახებ, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=17916&lang=en>

ადამიანის უფლებათა კომისიის კომენტარი ლტოლვილი და მიგრანტი ქალების და გოგონების უფლებების შესახებ, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.coe.int/en/web/commissioner/-/human-rights-of-refugee-and-migrant-women-and-girls-need-to-be-better-protected?desktop=false

ზოგადი პოლიტიკის რეკომენდაცია No. 16 უკანონო მიგრანტების დისკრიმინაციისგან დაცვის შესახებ, რასიზმსა და შეუწყნარებლობასთან ბრძოლის ევროპული კომისია (ECRI),

ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-16-on-safeguarding-irregularly-p/16808b5b0b>

ევროპის საბჭო (2018), ფაქტობრივი მონაცემები მიგრანტი ქალების, ლტოლვილი ქალების და თავშესაფრის მაძიებელი ქალების გენდერული ნიშნით ძალადობისგან დაცვის შესახებ, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <https://rm.coe.int/migrant-women-and-istanbul-convention/1680925865>

ევროპის საბჭო (2019), ფაქტობრივი მონაცემები მიგრანტი ქალების, ლტოლვილი ქალების და თავშესაფრის მაძიებელი ქალების გენდერული ნიშნით ძალადობისგან დაცვის შესახებ, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <https://rm.coe.int/prems-089319-gbr-2573-protecting-the-rights-of-migrant-refugee-and-asy/168096608a>

GREVIO, საბაზისო შეფასებები, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.coe.int/en/web/istanbul-convention/country-monitoring-work

მიგრაციის და ლტოლვილთა საკითხებზე გენერალური მდივნის სპეციალური წარმომადგენელი, ქვეყნების ანგარიშები ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <https://www.coe.int/en/web/special-representative-secretary-general-migration-refugees/country-reports>

ევროპის საბჭოს პუბლიკაციები სტამბოლის კონვენციის და ქალთა მიმართ ძალადობის პრევენციის შესახებ, ხელმისაწვდომია მისამართზე: www.coe.int/en/web/istanbul-convention/publications

ევროპის საბჭოს პუბლიკაციები მიგრანტი და ლტოლვილი ქალების შესახებ ხელმისაწვდომია მისამართზე: www.coe.int/en/web/genderequality/migrant-and-refugee-women-and-girls

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf

ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენცია (სტამბოლის კონვენცია, 2011) და მისი განმარტებითი ანგარიში, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.coe.int/en/web/istanbul-convention/text-of-the-convention

ევროპის საბჭოს კონვენცია ადამიანებით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ (2005), ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008371d

ევროპის საბჭოს კონვენცია სექსუალური ექსპლუატაციისა და სექსუალური ძალადობისგან ბავშვების დაცვის შესახებ (ლანსაროტის კონვენცია, 2007), ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/201

ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია (UDHR) (1948), ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/index.html

1951 წლის კონვენცია ლტოლვილთა სტატუსის შესახებ და მისი 1967 წლის ოქმი, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.unhcr.org/1951-refugee-convention.html

ყველა ფორმის რასობრივი დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კონვენცია (1965), ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: https://treaties.un.org/doc/source/docs/cerd_sp_45-E.pdf

სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტი (ICCPR) (1966), ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: https://treaties.un.org/doc/Treaties/1976/03/19760323%2006-17%20AM/Ch_IV_04.pdf

ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების საერთაშორისო პაქტი (ICESCR) (1966), ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cescr.aspx

ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კონვენცია (CEDAW) (1979), ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/cedaw/cedaw_e.pdf

გაეროს კონვენცია წამებისა და სხვა სახის სასტიკი, არაადამიანური ან ღირსების შემლახველი მოპყრობის და დასჯის წინააღმდეგ (UNCAT) (1984), ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/catcidtp/catcidtp_e.pdf

ბავშვის უფლებათა კონვენცია (CRC) (1989), ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.unicef.org/child-rights-convention

გაეროს დეკლარაცია ქალთა მიმართ ძალადობის აღმოფხვრის შესახებ (1993), ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.21_declaration%20elimination%20vaw.pdf

გაეროს სამოქმედო პლატფორმა (1995), ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: https://beijing20.unwomen.org/~media/headquarters/attachments/sections/csw/pfa_e_final_web.pdf

VIII. ბიბლიოგრაფია

European Court of Human Rights, *Non-Refoulement as a Principle of International Law and the Role of the Judiciary in its Implementation*, Opening of the Judicial Year Seminar, 27 January 2017, Dialogue between Judges, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.echr.coe.int/Documents/Dialogue_2017_ENG.pdf

European Database of Asylum Law provides case summaries from different European Countries, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.asylumlawdatabase.eu/en

Fundamental Rights Agency (2011), E-U MIDIS, European Union Minorities and Discrimination Survey. Data in Focus Report 5, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <https://fra.europa.eu/en/publication/2011/eu-midis-data-focus-report-5-multiple-discrimination>

European Women's Lobby (2016), *From Conflict to Peace? #Womensvoices: Recommendations on preventing and combating violence against refugee women and girls on the move* (2016), ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.womenlobby.org/IMG/pdf/_womensvoicesfinalforweb.pdf

IASC *The Gender Handbook for Humanitarian Action* (February 2018), ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <https://interagencystandingcommittee.org/gender-and-humanitarian-action/content/iasc-gender-handbook-humanitarian-action-2017>

Médecins Sans Frontières (2016), *Obstacle course to Europe*, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.msf.org/sites/msf.org/files/msf_obstacle_course_to_europe_0.pdf

Pittawa E. and Bartolomei L. (2001), *Refugees, Race and Gender. The Multiple Discrimination against Refugee Women*, *Refuge Canada's Journal on Refugees*, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <https://refuge.journals.yorku.ca/index.php/refuge/article/view/21236/19907>

Refugee Women's Legal Group (1998), *Gender Guidelines for the Determination of Asylum Claims in the UK*, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <http://www.ilpa.org.uk/resources.php/4112/gender-guidelines-for-the-determination-of-asylum-claims-in-the-uk>

Simon-Butler A. and McSherry B. (2019), *Defining sexual and gender-based violence in the Refugee Context*, IRiS Working Paper Series No. 28/2019, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.birmingham.ac.uk/Documents/college-social-sciences/social-policy/iris/2019/iris-working-papers-28-2019.pdf

Swain, A. and O'Rourke C. (2015), *CEDAW Guidebook on CEDAW General Recommendation No. 30 and the UN Security Council resolutions on women, peace and security*, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: <https://asiapacific.unwomen.org/fr/digital-library/publications/2015/08/guidebook-on-cedaw-general-recommendation-no-30>

UNHCR (2019), *Global Trends in Forced Displacement*, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5d08d7ee7/unhcr-global-trends-2018.html

UNHCR (2019), *Handbook and Guidelines on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html

UNHCR *Desperate Journeys: Refugees and migrants arriving in Europe and at Europe's borders January-December 2018*, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.unhcr.org/desperatejourneys/

UNHCR (2016), *Initial Assessment report: Protection risks for Women and Girls in the European Refugee and Migrant Crisis: Greece and the former Yugoslav Republic of Macedonia*, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.unhcr.org/protection/operations/569f8f419/initial-assessment-report-protection-risks-women-girls-european-refugee.html

UNHCR's views on Gender-Based Asylum Claims and Defining "Particular Social Group" to Encompass Gender, UNHCR Asylum Lawyers Project, November 2016, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.unhcr.org/en-us/5822266c4.pdf

UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Refugee Status, Arbitrary Deprivation of Nationality, and Statelessness within the Context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, October 2014, PPLA/2014/01, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.refworld.org/docid/543525834.html

UNHCR, *Position Paper on Violence against Women and Girls in The European Union and Persons of Concern to UNHCR* (March 2014), ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/04/UNHCR_Position_Paper_VAW_14_March_2014.pdf

UNHCR, *Prevention, risk mitigation and response: Sexual and gender-based violence*, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.unhcr.org/5ce7d6784.pdf

UNHCR Handbook for the Protection of Women and Girls (January 2008), ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.refworld.org/docid/47cfc2962.html

UNHCR *Sexual and Gender-based violence against Refugees, Returnees and Internally Displaced Persons: Guidelines for Prevention and Response* (May 2003), ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.unhcr.org/protection/women/3f696bcc4/sexual-gender-based-violence-against-refugees-returnees-internally-displaced.html

UN Women, Report of the legal rights of women and girl asylum seekers in the European Union, (2017), ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.refworld.org/pdfid/59201c884.pdf

UN Commission on the Status of Women Report of the fifty-seventh session (4-15 March 2013) E/2013/27, ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=E/2013/27

United Nations General Assembly Declaration on the Elimination of Violence against Women (1993), ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/ViolenceAgainstWomen.aspx

United Nations Resolution 1820, S/RES/1820 (2008), ხელმისაწვდომია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: [https://undocs.org/en/S/RES/1820\(2008\)](https://undocs.org/en/S/RES/1820(2008))

მუხლი 60. თავშესაფრის მოთხოვნა გენდერული ნიშნის საფუძველზე

1. მხარეები იღებენ ყველა საჭირო საკანონმდებლო ან სხვა ზომას, რათა ქალთა მიმართ გენდერული ნიშნით ძალადობა ადირებული იყოს, როგორც დევნის ფორმა ლტოლვილთა სტატუსის შესახებ 1951 წლის კონვენციის 1A(2) მუხლის მნიშვნელობის ფარგლებში, ასევე, როგორც მნიშვნელოვანი ზიანის ფორმა, რომელიც მოითხოვს დამატებით/სუბსიდიურ დაცვას.

2. მხარეები უზრუნველყოფენ კონვენციით გათვალისწინებულ თითოეული ნიშნის გენდერულად მგრძობიარე ინტერპრეტაციას და, თუ დადგინდა, რომ დევნის საშიშროება არსებობს ერთი ან რამდენიმე ასეთი ნიშნის გამო, განმცხადებლებს უნდა მიენიჭოთ ლტოლვილის სტატუსი, მოქმედი ინსტრუმენტების შესაბამისად.

3. მხარეები იღებენ ყველა საჭირო საკანონმდებლო ან სხვა ზომას, რათა თავშესაფრის მაძიებელთათვის შემუშავდეს გენდერულად მგრძობიარე მიღების პროცედურები და მხარდაჭერის სამსახურები, ასევე, გენდერული სახელმძღვანელო პრინციპები და გენდერულად მგრძობიარე თავშესაფრის მიცემის პროცედურები, მათ შორის, ლტოლვილის სტატუსის განსაზღვრისა და საერთაშორისო დაცვის მოთხოვნის დროს.

მუხლი 61. გაძევების დაუშვებლობა

1. მხარეები იღებენ ყველა საჭირო საკანონმდებლო ან სხვა ზომას გაძევების დაუშვებლობის პრინციპის დასაცავად, საერთაშორისო სამართლის საფუძველზე არსებული ვალდებულებების შესაბამისად.

2. მხარეები იღებენ ყველა საჭირო საკანონმდებლო ან სხვა ზომას, რათა ქალთა მიმართ ძალადობის მსხვერპლები, რომლებიც საჭიროებენ დაცვას, მათი სტატუსის ან საცხოვრებელი ადგილის მიუხედავად, არავითარ შემთხვევაში არ დააბრუნონ არც ერთ ისეთ ქვეყანაში, სადაც მათ სიცოცხლეს საფრთხე დაემუქრება ან, სადაც შეიძლება გახდნენ წამების, არაადამიანური, ღირსების შემლახველი მოპყრობის ან დასჯის მსხვერპლები.

www.coe.int

ევროპის საბჭო არის ადამიანის უფლებათა წამყვანი ორგანიზაცია ევროპის კონტინენტზე. ის აერთიანებს 46 წევრ სახელმწიფოს, მათ შორის, ევროკავშირის ყველა წევრს. ევროპის საბჭოს ყველა წევრ ქვეყანას ხელმონერილი აქვს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია, რომელიც შექმნილია ადამიანის უფლებების, დემოკრატიისა და კანონის უზენაესობის დასაცავად. ევროპის საბჭოს წევრ სახელმწიფოებში კონვენციის იმპლემენტაციას ზედამხედველობას უწევს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE